

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

Yetmiş altıncı İnikat

16.V.1955 Pazartesi

Münderecat

	Sayfa		Sayfa
1. — Sabık zabıt hulâsası	264:265	olan Aktuzla ve Kırmızıtuza istihsalâtının artırılması, Varto kazasında tütün ekimine müsaade edilmesi ve vilâyet merkeziyle Bulanık merkezinde birer inhisar binası yapılması hususunda ne düşünüldüğüne dair Gümrük ve İnhisarlar Vekilinden şifahi suali (6/92)	267
2. — Havale edilen kâğıtlar	265:266	3. — Samsun Mebusu Muhittin Özkefeli'nin, Belediye Kanununun esaslı bir değişikliğe tâbi tutulup tutulmayacağına ve bu hususta bir hazırlık yapıp yapılmadığına dair Dahiliye Vekilinden şifahi suali (6/93)	268
3. — Yoklama	267	6. — Müzakere edilen maddeler	268
4. — Riyaset Divanının Heyeti Umumiye maruzatı	267	1. — Emniyet Umum Müdürlüğü vilâyetler teşkilâtı mensuplarıyla merkez teşkilâtı âmir ve memurlarından bâzı hizmetlerde çalıştırılanlara fazla mesai ücreti verilmesine dair kanun lâyihasıyla Bursa Mebusu Agâh Erozan'ın, Emniyet teşkilâtına dâhil maaşlı memurlara fazla mesai tazminatı verilmesine dair kanun teklifi ve Dahiliye ve Bütçe encümenleri mazbataları (1/258, 2/76)	268:269
1. — Trabzon Mebusu Muzaffer Harunoğlu'nun, Millî Korunma Kanununun tadiline dair olan 6084 sayılı Kanunun 1 ne maddesinin tadili hakkında kanun teklifini müzakere etmek üzere Muvakkat Encümen teşkiline dair tavrı (2/148, 4/134)	267	2. — İdare Âmirleri İzmir Mebusu Mehmet Aldemir ve Kütahya Mebusu İhsan Şerif Özgen'in, Büyük Millet Meclisi	
2. — Elâzığ Mebusu M. Şevki Yazman'ın, Millî Korunma Kanununun 6084 sayılı Kanunla tadil edilen 30 ne maddesinin değiştirilmesine dair kanun teklifinin Muvakkat Encümene havalesi (2/146)	267		
5. — Sualler ve cevaplar	267		
A — Şifahi sualler	267		
1. — Antalya Mebusu Burhanettin Onat'ın nüfusu 50.000 den fazla olan şehirlerimizde memurlara öğle yemeği verilmesi ve Devlet dairelerinde hekim istihdamı hususlarında ne düşünüldüğüne dair Başvekilden şifahi suali (6/88)	267		
2. — Muş Mebusu Şemsi Ağaoglu'nun, Muş'un Bulanık kazası hudutları içinde			

Emniyet Kadrosuna dâhil bulunan memurlara fazla mesai ücreti verilmesine dair kanun teklifi ve Bütçe Encümeni mazbatası (2/143) 269:270

3. — Gayrimenkul Kiraları hakkında kanun lâyihası ile Ankara Mebusu Talât Vasfi Öz'ün, meskenden gayri işlerde kullanılan gayrimenkullerin kiralanmasına, İstanbul Mebusu Fûruzan Tekil ve Celâl Türkgeldi'nin, Millî Korunma Kanununun tadili hakkındaki 6084 sayılı Kanunun değiştirilmesine, Sinob Mebusu Server Somuncuoğlu'nun, bina kiralarına, Trabzon Mebusu Emrullah Nutku'nun, Millî Korunma Kanununun 6084 sayılı Kanunla de-ğiş-

tirilen 30 neu maddesinin tadiline dair kanun teklifleri ve Muvakkat Encümen mazbatası (1/153, 2/6,26,33,35) 270:299

B — Tahrirî sualler 300

1. — Kırşehir Mebusu Tahir Taşer'in, Kozaklı kazasına bağlı Karahasanlı nahiyesinin su ve yol ihtiyacı hakkındaki sualine Nafia Vekili Kemal Zeytinoğlu'nun tahrirî cevabı (7/71) 300:301

2. — Malatya Mebusu Nuri Ocakcıoğlu'nun, Malatya vilâyetine bağlı köylerin yolları ile köprülerinin yaptırılması için ne düşünüldüğüne dair sualine Nafia Vekili Kemal Zeytinoğlu ile Dahiliye Vekili Namık Gedik'in tahrirî cevapları (7/82) 301:302

1. — SABIK ZABIT HULÂSASI

Malatya Mebusu Nüvit Yetkin ve 5 arkadaşının Dahiliye ve Adliye encümenlerine havale edilmiş bulunan Basın Kanununun bâzı maddelerinin tadiline ve 6334 sayılı Kanunun meriyetten kaldırılmasına dair kanun teklifinin Muvakkat Encümende görüşülmesi hakkındaki tahriri, reddedildi.

Antalya Mebusu Burhanettin Onat'ın, nüfusu 50 000 den fazla olan şehirlerimizde memurlara öğle yemeği verilmesi ve devlet dairelerinde hekim istihdamı hususlarında ne düşünüldüğüne dair Başvekiliden şifahi suali, Başvekil hazır bulunmadığından gelecek İnikada bırakıldı.

Kars Mebusu Ali Yeniaras'ın, Amasya vilâyetinin Selağzı Köprübaşı mevkiindeki belediyeye ait bina hakkındaki sualinin cevaplandırılması, Dahiliye Vekilinin talebi üzerine, bir hafta sonraya talik olundu.

Kars Mebusu Ali Yeniaras'ın, Afyon Karahisar vilâyetinin Emirdağ kazasının Bademli köyünde yenilenen muhtar seçimine ve halen köyde muhtarlık vazifesinin ne suretle idare edil-

diğine dair sualine, Dahiliye Vekili cevap verdi.

4273 sayılı Subaylar Heyetine Mahsus Terfi Kanununun 5611 sayılı Kanunla değiştirilen 10 neu maddesi ile Subay ve Askerî Memurların Maaşları hakkındaki 5609 sayılı Kanunun 5838 sayılı Kanunla değiştirilen birinci ve ikinci maddelerinde değişiklik yapılmasına;

6326 sayılı Petrol Kanununun bâzı maddelerinin tadili ve bâzı maddelerine fıkralar ilâvesine;

Türkiye Demir ve Çelik İşletmelerine;

Türkiye Selüloz ve Kâğıt Fabrikaları İşletmesine;

Sihhat ve İctimai Muavenet Vekâleti hastane ve réhabilitation müesseselerinde mütedavil sermaye tesisine,

D. D. T. Mütedavil sermayesine dair kanunlar, kabul edildi.

Emniyet Umum Müdürlüğü kadrosuna dâhil memurlara fazla mesai ücreti verilmesi hakkındaki kanun lâyihasının birinci maddesi, dikkate

alınan tavrile birlikte, Bütçe Encümenine ve rildiğinden lâyihanın diğcr maddelerinin müzakeresi, tehir olundu.

6 Haziran 1947 tarihinde Lâ Haye'de kurulan «Milletlerarası Beratlar Enstitüsü» ne iltihakımıza dair kanun, kabul edildi.

Gayrimenkul kiralari hakkındaki Muvakkat Encümen mazbatası müzakere edildi.

16. V. 1955 Pazartesi günü saat 15 te toplanılmak üzere İnikada nihayet verildi.

Reisvekili Kâtip
Balıkesir Mebusu Antalya Mebusu
E. Budakoğlu A. Konuk

Kâtip
Kayseri Mebusu
İ. Kirazoğlu

S u a l

Tahriri sual

1. — Burdur Mebusu Mehmet Özbey'in, ithal mallariyle diğcr mallarda fiyat kontrolu husu-

sunda ne gibi tedbirler alınmasının düşünöldüğüne dair tahriri sual tavriri, İktisat ve Ticaret vekâletlerine gönderilmiştir. (7/94)

2. — HAVALE EDİLEN KÂĞITLAR

Lâyhalar

1. — Akar Yakıtlardan Alınacak Yol Vergisi hakkındaki 5889 sayılı Kanunun 2 nci maddesinin değıştirilmesi hakkında kanun lâyihası (1/279) (Maliye ve Bütçe encümenlerine)

2. — Ankara'da İstatistik Umum Müdürlüğü binası yaptırılması için gelecek yıllara geçici taahhütlere girişilmesi hakkında kanun lâyihası (1/280) (Nafia ve Bütçe encümenlerine)

3. — Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Amerika Birleşik Devletleri arasında Emtia Mübadelesi ve Hububat Satışlarına dair Anlaşmanın ve Ekinin tasdiki hakkında kanun lâyihası (1/281) (Hariciye ve Ticaret encümenlerine)

4. — Umumi İhale kanunu lâyihası (1/282) (Maliye, Adliye ve Bütçe Encümenlerine)

Teklifler

5. — Elâzığ Mebusu M. Şevki Yazman'ın, Millî Korunma Kanununun 6084 sayılı Kanunla tadil edilen 30 neu maddesinin değıştirilmesine dair kanun teklifi (2/146) (Ticaret, Dahiliye, Adliye ve Bütçe encümenlerine)

6. — İstanbul Mebusu Tahsin Yazıcı'nın, 1455 sayılı Askerî Memurlar hakkındaki Kanuna muvakkat bir madde eklenmesi hakkında kanun teklifi (2/147) (Millî Müdafaa ve Bütçe encümenlerine)

7. — Trabzon Mebusu Muzaffer Harunoğlu'nun, Millî Korunma Kanununun tadiline dair olan 6084 sayılı Kanunun 1 nci maddesinin tadili hakkında kanun teklifi (2/148) (Ticaret, Dahiliye, Adliye ve Bütçe encümenlerine)

8. — Trabzon Mebusu Sami Orberk'in, Su-

baylar Heyetine Mahsus Terfi Kanununun 5611 sayılı Kanunla değıştirilen 10 neu maddesi ile Subay ve Askerî Memurların Maaşları hakkındaki 5609 sayılı Kanunun 5838 sayılı Kanunla değıştirilen 1 ve 2 nci maddelerinde değışiklik yapılması hakkındaki 6557 sayılı Kanuna geçici bir madde eklenmesi hakkında kanun teklifi (2/149) (Bütçe Encümenine)

Mazbatalar

9. — Askerî Muhakeme Usulü Kanununun 273 neu maddesi hükmünün, askerî mahkemelerden verilen ve umumi ceza evlerinde infazı gereken cezalara da şâmil olup olmadığı hususunun tefsirine dair Başvekâlet tezkeresi ve Millî Müdafaa ve Adliye encümenleri mazbataları (3/135) (Ruznameye)

10. — Hayvanların Sağlık Zabıtası hakkındaki 1234 sayılı Kanunun 3 neu maddesinin değıştirilmesine dair kanun lâyihası ve Ziraat Encümeni mazbatası (1/231) (Ruznameye)

11. — Divanı Muhasebatta açık bulunan daire reisliği ile üç âzalık için seçim yapılması hakkında Divanı Muhasebat Reisliği tezkeresi ve Bütçe, Divanı Muhasebat ve Maliye encümenlerinden mürekkep Muhtelit Encümen mazbatası (3/193) (Ruznameye)

12. — Ticaret Kanununun 280, 388 ve 480 nci maddelerinin tadili hakkında kanun lâyihası ve Ticaret ve Adliye encümenleri mazbataları (1/185) (Ruznameye)

13. — Edirne Mebusu Cemal Köprülü'nün, azımlık okulları Türkçe ve Türkçe kültür dersleri öğretmenlikleri hakkında kanun teklifi ve

Maarif ve Bütçe encümenleri mazbataları (2/37) (Ruznameye)

14. — Zonguldak Mebusu Sabih Duralı'nın, Kozlu - Ereğli hattı ile Armutçuk şube hattı inşasına ait Gelecek Yıllara Geçici Yüklenmelere Girişilmesi hakkındaki 5415 sayılı Kanunun 1 nci maddesinin tadili hakkında kanun teklifi ve Nafia ve Bütçe encümenleri mazbataları (2/96) (Ruznameye)

15. — Türkiye ile Yunanistan Kırallığı ve Yugoslavya Federatif Halk Cumhuriyeti arasında Ankara'da imza edilen «Balkan İstişari Meclisinin Teşkiline mütedair» Anlaşmanın tasdiki hakkında kanun lâyihası ve Hariciye Encümeni mazbatasası (1/272) (Ruznameye)

16. — İdare Âmirleri İzmir Mebusu Mehmet Aldemir ve Kütahya Mebusu İhsan Şerif Özen'in, Büyük Millet Meclisi Emniyet Kadrosuna dâhil bulunan memurlara fazla mesai ücreti verilmesine dair kanun teklifi ve Bütçe Encümeni mazbatasası (2/143) (Ruznameye)

17. — Telsiz Kanununun 5 nci maddesinin değiştirilmesi hakkında kanun lâyihası ve Dahiliye ve Bütçe encümenleri mazbataları (1/259) (Ruznameye)

18. — İstanbul Konservatuvarına tahsis edilmiş olan nâtamam binanın Hazinece inşasının tamamlanmasına dair kanun lâyihası ve Dahiliye, Maliye ve Bütçe encümenleri mazbataları (1/265) (Ruznameye)

19. — Çırağan Sarayı enkazı ile arsasının Hazineye iadesi ve Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığına devri hakkında kanun lâyihası ve Dahiliye, Maliye ve Bütçe encümenleri mazba-

taları (1/257) (Ruznameye)

20. — Toprak Mahsulleri Ofisi Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesine ve bu kanuna bir madde eklenmesine dair kanun lâyihası ve Ticaret ve Bütçe encümenleri mazbataları (1/253) (Ruznameye)

21. — Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanununun bâzı maddelerinin tadiline ve bu kanuna yeni maddeler ilâvesine dair kanun lâyihası ve Ticaret ve Bütçe encümenleri mazbataları (1/256) (Ruznameye)

22. — Esnaf Vergisi Kanununun kaldırılması ve 5421 sayılı Gelir Vergisi Kanununun bâzı maddelerinin tadili hakkında kanun lâyihası ve Maliye ve Bütçe encümenleri mazbataları (1/269) (Ruznameye)

23. — Kocaeli Mebusu Selâmi Dinçer ve 51 arkadaşının, Devlet Memurları Aylıklarının Tevhit ve Teadülüne dair 3656 sayılı Kanuna bağlı bir sayılı cetvelin Adliye Vekâleti kısmında değişiklik yapılması hakkında kanun teklifi ve Adliye ve Bütçe encümenleri mazbataları (2/92) (Ruznameye)

24. — Trabzon Mebusu Mahmut Goloğlu ve iki arkadaşının, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununa geçici bir madde eklenmesi hakkında kanun teklifi ve Maliye ve Bütçe encümenleri mazbataları (2/53) (Ruznameye)

25. — Rize Mebusu İzzet Akçal ve Niğde Mebusu Hüseyin Avni Göktürk'ün, Muamele Vergisi Kanununun 9 ncu maddesine bir fıkra eklenmesine dair kanun teklifi ve Maliye ve Bütçe encümenleri mazbataları (2/116) (Ruznameye)

BİRİNCİ CELSE

Açılma saati : 15,05

REİS — Reisvekili Tevfik İleri

KÂTIPLER : Attilâ Konuk (Antayla), İhsan Gülez (Bolu).

3. — YOKLAMA

REİS — Yoklama yapacağız :
(Hatay mebuslarına kadar yoklama yapıldı)

REİS — Celseyi açıyorum.

4. — RİYASET DİVANININ HEYETİ UMUMİYEYE MÂRUZATI

1. — *Trabzon Mebusu Muzaffer Harunoğlu'nun, Millî Korunma Kanununun tadiline dair olan 6084 sayılı Kanunun 1 nci maddesinin tadili hakkında kanun teklifini müzakere etmek üzere Muvakkat Encümen teşkilüne dair takriri (2/148, 4/134)*

2. — *Elâziğ Mebusu M. Şevki Yazman'ın, Millî Korunma Kanununun 6084 sayılı Kanunla tadil edilen 30 ncu maddesinin değiştirilmesine dair kanun teklifinin Muvakkat Encümene havalesi (2/146)*

REİS — Bir takrir var; okutuyorum.

T. B. M. Meclisi Riyasetine

14 . V . 1955 tarihinde takdim kıldığım Gayrimenkul Kiraları hakkındaki kanun teklifim usulü gereğince normal komisyonlara havale oluna-

caktır. İşin ehemmiyet ve müstaceliyetine binaen mezkûr kanun teklifimin de aynı mahiyetteki teklif ve lâyihaları görüşmek üzere teşekkül etmiş bulunan Muvakkat Encümene havale edilmesinin oya vaz'edilmesini arz ve teklif ederim.

Trabzon

M. Harunoğlu

REİS — Efendim; takriri dinlediniz. Kanun teklifinin mevcut Muvakkat Encümene havalesini reylerinize arz ediyorum : Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

M. ŞEVKİ YAZMAN (Elâziğ) — Benim de aynı mahiyette bir kanun teklifim vardır. Onun da encümene havalesini istirham ederim.

REİS — Bu kanun teklifinin de aynı Muvakkat Encümene havalesini reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

5. — SUALLER VE CEVAPLAR

A — ŞİFAHİ SUALLER

1. — *Antalya Mebusu Burhanettin Onat'ın nüfusu 50 000 den fazla olan şehirlerimizde memurlara öğle yemeği verilmesi ve devlet dairelerinde hekim istihdamı hususlarında ne düşünüldüğüne dair Başvekidenden şifahi suali (6/88)*

REİS — Başbakan bulunmadığı için sualin cevaplandırılması gelecek İnikada bırakılmıştır.

2. — *Muş Mebusu Şemsi Ağaoğlu'nun, Muş'un Bulanık kazası hudutları içinde olan Ak-*

tuzla ve Kırmızıtuza istihsalâtının artırılması, Varto kazasında tütün ekimine müsaade edilmesi ve vilâyet merkeziyle Bulanık merkezinde birer inhisar binası yapılması hususunda ne düşünüldüğüne dair Gümrük ve İnhisarlar Vekilinden şifahi suali (6/92)

REİS — Şemsi Ağaoğlu burada mı efendim? (Burada sesleri) Gümrük Vekili bulunmadıkları için sualin cevaplandırılması gelecek İnikada bırakılmıştır.

3. — Samsun Mebusu Muhittin Özkefeli'nin, Belediye Kanununun esaslı bir değişikliğe tâbi tutulup tutulmayacağına ve bu hususta bir hazırlık yapıp yapılmadığına dair Dahiliye Ve-

kilinden şifahi suali (6/93)

REİS — Muhittin Özkefeli burada mı? (Yok sesleri) Soru sahibi bulunmadığı için bu soru de gelecek İnikada bırakılmıştır.

6. — MÜZAKERE EDİLEN MADDELER

1. — Emniyet Umum Müdürlüğü vilâyetler teşkilâtı mensuplarıyla merkez teşkilâtı âmir ve memurlarından bâzı hizmetlerde çalıştırılanlara fazla mesai ücreti verilmesine dair kanun lâyihasıyla Bursa Mebusu Ağâh Erozan'ın, Emniyet teşkilâtına dâhil maaşlı memurlara fazla mesai tezmînatı verilmesine dair kanun teklifi ve Dahiliye ve Bütçe encümenleri mazbataları (1/258, 2/76)

REİS — Geçen İnikatta tercihan ve müstace-len görüşülmesini kabul ettiğiniz bu kanun lâyihasının birinci maddesi nazarı dikkata alınan takrirle birlikte komisyona gitmişti, o madde komisyondan gelmiştir, komisyon mazbatasını okutuyorum.

Türkiye Büyük Millet Meclisi
Bütçe Komisyonu

Esas No. Ankara 14 . V . 1955
Karar No. 110

Yüksek Reisliğe

Emniyet Umum Müdürlüğü kadrosuna dâhil memurlara fazla mesai karşılığı olarak ücret verilmesine dair olan kanun lâyihasının Umumi Heyette müzakeresi sırasında (50) lira ücretin (75) liraya çıkarılması hakkında verilmiş ve Umumi Heyetçe dikkate alınmış bulunan takrir yapılan müzakere sonunda encümenimizce de kabul edilmiştir.

Umumi Heyetin tasvibine arz edilmek üzere Yüksek Reisliğe sunulur.

Reis	M. M.	Kâtip
Rize	İstanbul	Siird
İ. Akçal	H. Hüsman	B. Erden
Antalya	Balıkesir	Çankırı
K. Akmanlar	M. H. Timurtaş	T. Uğur
Elâzığ	İzmir	Konya
O. F. Sanaç	B. Bilgin	M. Bağrıaçık
Niğde	Ordu	Rize
H. A. Göktürk	R. Aksoy	H. Ağun
Seyhan	Seyhan	Sinob
S. Barı	N. İ. Tolon	N. Sertoğlu

Sinob	Sivas	Trabzon
S. Somuncuoğlu	A. Özel	S. F. Kalaycıoğlu
Yozgad	Zonguldak	Zonguldak
D. Akbel	S. Atamna	H. Balık

REİS — Şimdi maddeyi muaddel şekliyle okutuyorum :

Emniyet Umum Müdürlüğü Kadrosuna dâhil Memurlara Fazla Mesai Ücreti Verilmesi hakkında Kanun

MADDE 1. — Emniyet Umum Müdürlüğü kadrosuna dâhil memurlara (Polis Enstitü ve polis okulunda tahsil ve kursta bulunanlar ile öğretmenler hariç) fazla mesai karşılığı olarak maaşlarına ilâveten ayda maktuan (75) lira fazla mesai ücreti verilir.

AGÂH EROZAN (Bursa) — Söz istiyorum.

REİS — Komisyon adına mı konuşacaksınız?

AGÂH EROZAN (Devamla) — Hayır efendim, şahsım adına.

REİS — Buyurun efendim.

AGÂH EROZAN (Devamla) — Muhterem arkadaşlar, Türk polisinin yaptığı fazla mesai hususundaki kanaatinizin benden fazla olduğunu tahmin ediyorum. Bütün devlet memurlarının muayyen saatlik mesai karşısında Türk polisinin 24 saatlik malûm mesaisi hiçbir zaman maddi ölçülerle mütalâa edilemez. Yüksek komisyonların bu fazla mesai ücretinin 75 liraya çıkarılması hususundaki mütalâasına teklif sahibi olarak ben de iştirak ediyorum. Türk polisi kanunla kendisi için kabul edilen 50 veya 75 liranın üzerinde değildir, o işin maddi tarafından ziyade mânevi zevki içindedir. Paranın miktarı üzerinde asla durmadığını, feragatle dolu mesaisi karşılığının ufak maddi fedakârlıkla verilmiş olmasının bütün emniyet mensuplarını manen tatmin ettiğini bilmekteyiz.

Türk polisi, dün olduğu gibi, bugün de âme nizamının temini yolunda geceli gündüzlü mesaisine bu kanunla ifade edilen takdîrkârlı-

ğın mânevi zevkı içinde devam edecektir.

Yüksek Heyetinize minnet ve şükranlarımı arz ederim. (Alkışlar)

REİS — Birinci madde hakkında başka söz istiyen yoktur. Maddeyi reyinize arz ediyorum : Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Birinci maddede yazılı vazifelere tâyin edilenlerin ücretleri işe başladıkları tarihi takibeden ay başından itibaren verilmeye başlanır. Bu vazifelerden ayrılanların ay sonuna kadar olan istihkakları geri alınmaz.

Okul ve kurslara gönderilenlerin bu ücretlerinin kesilmesinde ve vazifelerine dönmeleri üzerine tekrar ödenmeye başlanmasında yukarıki fıkra hükmü tatbik edilir.

REİS — Maddeyi reyinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MUVAKKAT MADDE — Bu kanun gereğince 1955 malî yılı içinde ödenecek fazla mesai ücreti Emniyet Umum Müdürlüğü bütçesinin maaş tertibindeki tahsisattan karşılanır.

REİS — Madde hakkında söz istiyen yok. Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Bu kanun neşri tarihinden itibaren mer'idir.

REİS — Madde hakkında söz istiyen yok. Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Bu kanunun hükümlerini ieraya Maliye ve Dahiliye vekilleri memurdur.

REİS — Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Kanunun heyeti umumiyesini reyinize arz ediyorum, kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiş ve lâyiha kanunlaşmıştır.

2. İdare Âmirleri İzmir Mebusu Mehmet Aldemir ve Kütahya Mebusu İhsan Şerif Özgen'in, Büyük Millet Meclisi Emniyet Kadrosuna dâhil bulunan memurlara fazla mesai ücreti verilmesine dair kanun teklifi ve Bütçe Encümeni mazbatası (2/143) (1)

Yüksek Reisliğe

İdare Âmirleri İzmir Mebusu Mehmet Aldemir ve Kütahya Mebusu İhsan Şerif Özgen'in,

Büyük Millet Meclisi emniyet kadrosuna dâhil bulunan memurlara fazla mesai ücreti verilmesine dair kanun teklifinin gündeme alınarak diğer işlere takdimen görüşülmesini arz ve teklif ederim.

Bütçe En. Reisi
İzzet Akçal

REİS — Takriri reylerinize arz ediyorum : Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Maddelere geçilmesini kabul edenler... Etmeyenler... Maddelere geçilmesi kabul edilmiştir.

Encümen mazbatasında müstaceliyet teklifi vardır. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Büyük Millet Meclisi Emniyet Kadrolarında çalışan memurlara fazla mesai ücreti verilmesine dair Kanun

MADDE 1. — Türkiye Büyük Millet Meclisi Emniyet kadrosuna dâhil memurlara fazla mesailerini karşılığı olarak maaşlarına ilâveten ayda maktuan (75) lira fazla mesai ücreti verilir.

REİS — Maddeyi reylerinize arz ediyorum : Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Birinci maddede yazılı memuriyetlere tâyin edilenlerin ücretleri işe başladıkları tarihi takibeden ay başından itibaren verilmeye başlanır. Bu vazifelerden ayrılanların ay sonuna kadar olan istihkakları geri alınmaz.

REİS — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MUVAKKAT MADDE — Bu kanun gereğince 1955 malî yılı içinde ödenecek fazla mesai ücreti Türkiye Büyük Millet Meclisi bütçesinin maaş tertibindeki tahsisattan karşılanır.

REİS — Maddeyi reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Bu kanun neşri tarihinden itibaren mer'idir.

REİS — Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Bu kanunun hükmünü ieraya Türkiye Büyük Millet Meclisi memurdur.

REİS — Maddeyi reylerinize arz ediyorum,

(1) 306 numaralı matbuza zaptın sonundadır.

Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Teklifin tümünü reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Teklif kabul edilmiş ve kanun halini almıştır.

3. — *Gayrimenkul Kiraları hakkında kanun lâyihası ile Ankara Mebusu Talât Vasfi Öz'ün, meskenden gayri işlerde kullanılan gayrimenkullerin kiralanmasına, İstanbul Mebusu Fıruzan Tekil ve Celâl Türkgeldi'nin, Millî Korunma Kanununun tadili hakkındaki 6084 sayılı Kanunun değiştirilmesine, Sinob Mebusu Server Somuncuoğlu'nun, bina kiralarına, Trabzon Mebusu Emrullah Nutku'nun, Millî Korunma Kanununun 6084 sayılı Kanunla değiştirilen 30 ncu maddesinin tadiline dair kanun teklifleri ve Muvakkat Encümen mazbatası (1/153, 2/6,26,33, 35)*

REİS — Görüşmelere devam ediyoruz.

Efendim, geçen İnikatta okunan Muvakkat Encümen raporu üzerinde tekrar söz veriyoruz. Kifayet takriri de vardır. Altı arkadaş söz aldıktan sonra kifayeti reylerinize arz edeceğim. Yalnız rapor hakkında görüşmelere devam ediyoruz. Söz Emrullah Nutku'nundur.

EMRULLAH NUTKU (Trabzon) — Muhterem arkadaşlar; evvelâ şurasını arz edeyim: Bir Haziran 1955 tarihinde kira rejimi tamamen serbest kalacaktır. O itibarla Meclisin tatilinden evvel bu Kira Kanununu behemehal çıkarmak zarureti karşısında bulunduğumuzu arz ederim. Bu tasarrımın, tatmin edici görülmesi dahi kiraların serbest kalmasından çok daha ehveni şer olduğunu bilmek suretiyle muhakkak surette bir Kira Kanununu tedvin etmek mecburiyetinde olduğumuzu arz etmek istiyorum.

Muhterem arkadaşlar, şimdi hiç tanımadığım Mersinli bir zattan aldığım mektubun iki satırını okumak suretiyle, yaptığımız mesainin dışardaki akislerine ait bir misal vereceğim. Mersinden gelen bu mektupta deniyor ki : «Ben ev sahibiyim, üç tane de dükkânım var. Bu dükkânlar 17 seneden beri 1939 kirasına tâbidir, evvelce yaptığımız zamlarla senede bugün için üç dükkândan 1 350 lira kira alıyorum, komisyonun getirdiği teklife rıza gösterdim, şeriatin kestigi parmak acımaz dedim, bu hadler dairesinde kira almayı beklerken birdenbire

ortaya bir serbestlik sesi çıktı. Buna ilâveten de eski rejimin, yani dondurmanın devamına dair bir karar çıktığı anlaşıldı, kiraclarımı çağırdım, onlarla anlaştım ve kirayı 7 500 liraya çıkarttım..» sonra «Ben, diyor, müslüman insanım, namuslu insanım, şeriatin kestigi parmağa razıyım. Ama hakikaten kira serbest bırakılacak olursa yanımdaki komşumun aldığı kirayı ben de alacağım.»

Şu halde kiranın serbest bırakılması, haklına razı, Allah'ından korkan mal sahiplerine dahi kötü tesir yapacaktır, şu mektup bunu belirtmektedir.

6084 sayılı Kanunun hükümlerinin bir sene temdid edilmesi hususuna temayül etmekte yine mal sahiplerini suiniyete sevk edecektir. Aziz arkadaşlarım, bir defa şunu düşünmek lâzımdır ki, 6084 sayılı Kanun netice itibariyle kira rejimini serbest bırakan bir kanundur, Millî Korunma Kanununun 30 ncu maddesini ilga eden bir kanundur. Biz bu kanunun müddetini uzatmakla doğrudan doğruya kiranın serbest rejimde devam etmesini kabul etmiş, ancak bu müddeti muvakkaten uzatmış olmaktan başka bir şey yapmayız. Şunu arz edeyim ki; bugün memlekette ıstırabını duyduğumuz kiralar 1939 a tâbi kiralar değil, serbest kalmış olduğu için mal sahibinin istediği parayı, istemekte devam ettiği kiralardır. Yani 1947 den sonra inşa edilmiş binaların kiraları, bugün memlekette ıstıraplar ve huzursuzluklar yaratmaktadır. Buna 6084 sayılı Kanunun neşri tedvini sebep olmuştur.

Şimdi, biz 6084 sayılı Kanunu yeniden bir sene daha uzattığımız takdirde bu ıstırabı ve bu huzursuzluğu bir sene daha devam ettirmiş ve mal sahiplerine istediği gibi kira istemeye cüret vermiş oluruz. (Bravo sesleri) Hakikaten bu cüret yüzündendir ki, bugün gerek Hükümet, gerekse mebus arkadaşlar olarak 6084 sayılı Kanunun esprisinden dönmek üzere yeni kanun teklifleri getirilmiştir. Binaenaleyh şimdi takrirleri okunan gerek Şevki Yazman arkadaşımın ve gerekse Harunoğlu arkadaşımın 6084 sayılı Kanunun bir yıl daha temdidine dair vermiş oldukları takrirler bir fayda temin etmekten uzaktır ve maalesef huzursuzluğu, ıstırabı çoğalmaktan başka bir işe yaramıyacaktır. O itibarla arkadaşlar, bu işi ciddiyetle ele almak lâzımdır. Esasen dikkat ediyorum, bu-

gün takrirleri verilen kanun lâyhaları 1947 den sonraki binaları tahdidetme yoluna gidiyor. Şu halde arkadaşlar, komisyonun teklifinin ne kuruşu vardır. Komisyon teklifinde 1939 kiralari muayyen zamlarla tahdid ediliyor, 1947 den sonraki binalari da muayyen bir surette tahdide tâbi tutuyor. Eğer bu tahdit şekli Yüksek Heyetin tasvibine iktiran etmezse başka şekiller bulunabilir. Nitekim, arkadaşlar şunu arz edeyim ki; bendeniz komisyonun teklifine esas bakımından mutabık olmakla beraber maddelerinde tadilat yapmak üzere 9 tane takrir hazırladım ve 9 maddesinin tadili lâzımgeldiğine dair bâzı mütalâam olacaktır. O itibarla bendeniz komisyon teklifi üzerinde müzakerelere devam edilerek hedefimizi şaşırmadan iyi bir kira kanunu çıkarmanın mümkün olacağını arz etmek istiyorum. Hepinizi hürmetle selâmlarım; (Alkışlar).

REİS — Selâhattin Toker.

SELÂHATTİN TOKER (Elâzığ) — Vazgeçtim.

REİS — Mehmet Ali Sebük. (Vazgeç sesleri)

MEHMET ALİ SEBÜK (İzmir) — Muhterem arkadaşlar; ben gene vazgeçerdim. Fakat geçen defa vazgeçmiş olduğum için hakkım mahfuzdur.

Muhterem arkadaşlar; beş celseden beri kira rejimini müzakere ediyoruz; buna rağmen henüz cemiyetin ihtiyaçlarına uygun bir kanun metnini ortaya çıkaramadık. Birçok zor kanunları kolaylıkla develope eden Yüksek Meclis, neden acaba bu kanunda kendisinden beklenen mesaiyi gösteremedi?

İki sebep mevcuttur :

1. Kira Kanunu, hukuk prensip ve esaslarından ayrılmış bir kanundur. Bunu böyle kabul etmek lâzımdır. Bir tarafta realitenin kendi öz varlığı, bir tarafta hukuk prensipleri çatışıyor. Bu bakımdan hukuk prensipleri ve hukuk unsuru pek az olan bir kanunun, bu derece ihtilâl yapacağı gayet tabii bir keyfiyettir.

İkinci sebep : Her kanun, tedvin edilmeden evvel, rakam ve malzemenin bolluğuna ihtiyaç vardır. Bunlar, kanun vazının, eli altında olmalıdır.

17 seneden beri hükümetler, bu Meclise böyle bir rakam, böyle bir malzeme vermemişlerdir. Rakamdan ve malzemenin mah-

rum olan Meclis, elbette tereddüt içinde kalmaya mahkûm ve mecburdur. Kaldı ki; hükümetlerin vereceği rakamlar yalnız Ankara, İstanbul, İzmir gibi büyük vilâyetlerimize aittir. Şunu arz edeyim ki: Hiçbir vilâyetimizde kira mevzuu bu vilâyetlerde olduğu kadar kronik bir hal almamıştır. Böyle sahası mahdut olan üç vilâyetin rakamları yani, 1939 senesindeki kiracı, durumu, mevcudu artan gayri menkullerin vaziyeti, hakiki ihtiyaç sahipleri olan sabit ve dar gelirli hali belirli olsaydı, netice her halde daha müspet olurdu.

Muhterem arkadaşlar; Meclis, beş celsesinde müzakereler yaptı. Bu müzakerelerde kontrol rejimi mi liberal rejim mi hâkim olsun mevzuu görüldü. Bu beş celse, kontrol sisteminin hâkim olması gerektiğini belirtti. Hiçbir arkadaşımız, mutlak olarak, liberal sisteme temayül göstermedi. Şimdi elimizde üç tane problem vardır. Bir tanesi, halen mer'i olan kanun, diğeri Muvakkat Encümenin getirmiş olduğu tasarı, sonuncusu da Hükümetin getirmiş olduğu metindir. Bize, bu iki tasarı ile bir kanundan hangisinin mevcut ihtiyaca daha uygun olduğunu tâyin etmek kalıyor. Arkadaşlarımızın, bâzısı mevcut kanunun bir sene daha temdidini istiyor.

Bâzıları, komisyon tasarısını müzakere mevzuu yapıp neticeyi almak istiyor. Yine bâzı arkadaşlar, hükümet tarafından getirilen metnin müzakeresini arzu ediyor.

Arkadaşlar, bence, her üç noktayı nazara yüzde yüz sarılmak, doğru bir geyfiyet değildir. Bugünkü kanunun aynen temdidini istemek, progresif karakteri haiz olan bir kanuna karşı anlayış göstermek demek değildir. Kira Kanunu, görüyoruz ki, senelere tatbik edilmiş, nihayet tam mânasiyle progresif bir hal gösteren bugünkü duruma gelmiştir. Bu itibarla bu kanunun aynen yürümesini istemek, cemiyetin ihtiyaçlarına uygun düşmez.

REİS — Bir noktaya işaret etmeyi lüzumlu gördüm. Biliyorsunuz ki kanunun heyeti umumiyesinin müzakeresi hakkında kifayet tarriri verildi ve kabul edildi. Ondan sonra bir takrir kabul edildi, tasarı encümene havale edildi. Encümenin bir raporu üzerine bir usul müzakeresi açıldı. Bu itibarla buradaki konuşmaların eski celselerde olduğu gibi kanunun heyeti umumiyesi üzerinde olmamasını bilhassa rica ediyorum.

MEHMET ALİ SEBÜK (İzmir) — Ben, mevcut tasarıları hulâsa ediyorum.

REİS — Buna imkân yok efendim.

MEHMET ALİ SEBÜK (İzmir) — Zaten kesiyorum efendim. Fakat benden evvel konuslanlara böyle bir ihtar vâkı olmadı.

REİS — Özur dilerim. Ben yalnız kanunun heyeti umumiyesi üzerinde artık konuşulmaması için söylüyorum.

MEHMET ALİ SEBÜK (İzmir) — Başka nasıl konuşabiliriz efendim?

REİS — Efendim; maddelere geçilince çok konuşmak imkânına malik olabileceksiniz.

MEHMET ALİ SEBÜK (Devamla) — Arkadaşlar; encümenin vermiş olduğu tasarı mevzuu müzakere haline konacak olursa, kısa zamanda bunun çıkarılmasına imkân yoktur. Çünkü birinci ve ikinci maddesinde progresif sistem hâkimdir. İkinci maddelerde kiralari dondurma yani kontrol yoluna gidiliyor. Halbuki 1947 senesinden sonra serbest bırakılan kiralari dondurmaya kalkmak, progresif olan bu kanunun karakterine uygun değildir. 7-8 seneden beri bu serbest kira rejimi, cemiyete oturmuştur. Cemiyete oturmuş ve yerleşmiş olan bu sistemi yeniden karıştırmak doğru bir şey olmasa gerektir. Aynı zamanda komisyon tasarisında çok ağır cezalar mevcuttur. Bu ağır cezalar da isabetli değildir. Hükümetin getirdiği tasarıya gelince; hükümet tamamiyle nazari bir tasarı ile gelmiştir. Kiracı ile ev sahibini, ihtilâf halinde, mahkemeye sevk ediyor. Zaten mahkemeler, mahmul bir vaziyettedir. Kiracılarla ev sahipleri büsbütün mahkemelere döküleceklerdir. Bu tasarinın kabulü halinde, yeni ihtilâflar ortaya çıkacaktır. Bundan maada Hükümet, mâhkemeye gitmek külfetini kiracıya tahmil etmiştir. Bugün mahkemeye gitmek kolay bir şey değildir. Avukat parası ister, masarifi muhakeme ister, ehli vukuf parası ister. Zaten dar ve sabit gelirli olan vatandaşlara, mahkemeye dâvacı olarak gitme mükellefiyetini yüklemek, onları bir kat daha tüketmek demektir. Bu bakımdan, eğer mutlaka mahkemeye gitmek lâzım geliyorsa ev sahiplerini mahkemeye başvurmak vaziyetiyle karşılaştıralım.

Arkadaşlar, her üç rejimin de noksanları olduğunu arz ettim. Bunun için ne yapmamız lâzım geldiğini uzun boylu düşündüm. Bu kanunu hâkim ve avukat olarak öteden beri tatbik et-

tim, bunun hakkında bir sürü yazılar da yazdım. Kanaatime göre, bu kanunu acele çıkarmak için bir tek yol mevcuttur. O da bu kanunu, karakterine hâle getirmeyecek şekilde, mâkul bir zam tadilâtiyle meriyet tarihini bir sene uzatmaktır. Nasıl bir tadilât? Bugün komisyonun birinci ve ikinci maddesinde meskenlerde % 300, akarlarda % 500 teklif ediliyor. Meskenlerde % 300 zam yapmak bugün için çoktur. Bunun en kestirme çaresi, 1939 senesindeki rayiç nazari itibare alınmak suretiyle zamma uğratılan kiracı vatandaşlar aynı zamanda sabit ve dar gelirli olan kimselerdir. Kiralara zam yapılması demek, birçoğunun meskensiz kalmasını intaç demektir. Bu kanunun gayesi sabit ve dar gelirli hımayeden ibaret olduğuna göre, yapılacak zammın yine 1939 rayiç nazari itibare alınarak % 200 olması lâzımdır.

Yine komisyonun teklif ettiği akarlardaki % 500 de çoktur. Bu zam kabul edildiği takdirde, fiyatlara zam yapılacak ve bu pahalılığı artıracaktır. Bunun için yapılacak zam % 400 olmalıdır. Şimdi huzurunuzda takdim etmiş olduğum takdirde mesele şu şekilde ortaya konuyor: 1939 - 1947 seneleri arasındaki kiralara meskenlerde % 200, akarlarda % 400 olmalıdır. Bu şartla 6084 sayılı Millî Korunma Kanununun hükümlerini bir sene daha uzatmış oluruz. Bulmuş olduğum formül kestirmedir ve acele zamanda çıkarılması icabeden bu kanunun adalet ve hakkaniyeti temin edecek bir tarzda çıkarılmasını sağlayacaktır.

REİS — Arkadaşlar, bir hususu tekrar arz edeyim.

Heyeti Umumiyece, mevcut rejimin bir sene devam etmesine dair olan takrir kabul edildikten sonra bu takrir komisyona gitti. Komisyon, geçen celsede arz ettiği raporla eski noktai nazarinde ısrar ettiğini ve kendi teklifinin müzakere edilmesi lâzım geldiğini ileri sürdü. Hâmit Şevket İnce'nin, komisyonun buna hakkı var mı yok mu şeklindeki müdahalesi üzerine bu müzakere açıldı. Bu itibarla müzakerenin yalnız bu mevzuu inhisar etmesi icabeder. Yoksa daha evvel kifayeti kabul edilen heyeti umumiyesi üzerindeki görüşmenin ve bilhassa maddelere ait görüşmelerin kürsüye gelmemesi icabeder.

Bu itibarla, daha iki arkadaşla söz verip ondan sonra kifayeti reye arz edeceğim.

FEYZİ BOZTEPE (Ordu) — Usul hakkında söz istiyorum. («Bizimki de usule dair» sesleri)

REİS — Bu arkadaşlar da usul hakkında söz aldılar Feyzi Bey.

İHSAN AKTÜREL, (Vazgeçti sesleri)
Nusret Kirişcioğlu.

NUSRET KİRİŞCİOĞLU (Zonguldak) — Muhterem arkadaşlar, mesele hakikaten sarpa sardı. Onun için bütün arkadaşlarımın yüksek alâka ve dirayetlerini bir noktaya teksif ederek bu meseleyi yokuştan kurtarmalarını rica ediyorum.

Evvelki celsede verilen bir takririn kabulü üzerine bir çıkmaz hâsil oldu. Bu mevzuda hakikaten çok konuşuldu. Yüksek Heyetiniz kâfi derecede tenevvür etti. Hattâ denebilir ki fazla konuşma neticesinde zihinlerde biraz da karışıklık oldu.

Muhterem arkadaşlarım; ilk defa Hükümet lâyihası, arkadaşlarımızın teklifi ile birlikte encüme verildiği zaman encümen bunlardan bâzı hükümleri kabul etmek ve bâzı hükümleri ilâve etmek suretiyle bir metinle yüksek huzurunuzda geldi. Bâzı arkadaşlarımız, «Encümen kanun teklifi getiremez» itirazı ile encümen raporuna karşı çıktılar. Ondan sonra encüme bir teklif hazırlama vazifesi verir mahiyetteki takrirler, gene zannediyorum bu itirazı yapan arkadaşlarımızın iştirakiyle, kabul edildi. Kanaatime göre encüme kanun teklifi getirme vazifesi veren takrirlerin reye dahi konulmaması icabederdi. Nitekim arkadaşlarımız aynı mevzuda kanun teklifi getirmekle o takrirlerin kabulü suretiyle tahassul eden çıkmaza bir yol vermeye çalışmaktadırlar. Encümen yeni bir metinle, teklifler dışında bir metinle, gelemeydi. Encümenin eski kanaatinde ısrar etmesi gayet haklıdır. Geçen Celsedeki konuşmalarımızda Hükümet teklifinin mahzurları ve ıslahının da bu esaslar dâhilinde mümkün olamayacağı arz edilmişti. Kısaca mâruzatımız bu müzakerelere bir son verilmesi suretiyle komisyon teklifleri esas tutularak müzakerelerin başlamasından ibarettir. (Alkışlar).

M. ŞEVKİ YAZMAN (Elâzığ) — Efendim, takrir yolu belki benim düşünceme en aykırı bir hareket tarzıdır. Ama ne yapayım ki, mecbur olarak verdim, belki arkadaşlar hayrette kalmışlardır. Ben şahsan bundan başka çıkar yol bulamadım; arz edeyim.

Hükümet politikasına mutabık bir tasarıyı getirmiş. Nasıl her şeyde serbesti ve hususi şahıslara hürriyet bahşediyorsa, burada da politikasına mutabık bir teklif getirmiştir. Komisyon, icabederdi ki, Meclisin haleti ruhiyesine göre esas üzerinde durup noksan gördükleri yerleri ikmal ederek bir tasarı vücuda getirsin. Böyle yapmadı, tamamen tegafül ederek bütün teklif üzerinde kendi fikrine göre bir tasarı hazırlayıp getirdi. Makbul, muhterem, mükemmel ama, getirdiği rejim on maddenin içinde, 12 maddenin içinde halli mümkün bir şey değildir. Onun içindir ki, günlerden beri müzakere edildiği halde bir türlü içinden çıkamıyorsunuz. Neden? Evet ben serbestiye tamamiyle taraftar değilim, muayyen bir tahdide taraftarım, bu muhakkak; ama böyle her tarafı dondurulmuş bir şekle asla.

Şimdi deniyor ki, komisyon tasarısına girelim, şu veya bu noktayı beğenmiyorsak, beğenmediğimiz dondurulmuş yerleri çözelim... Arkadaşlar böyle bir şey yaparsanız, dondurulmuş yerleri çözerseniz benim teklifin altındaki bir maddeden başka bir şey kalmaz. Bunun için bir takrirle gelerek huzurunuzda bunun yeni bir komisyonun veyahut aynı komisyonun Meclisin fikirlerine uygun bir tasarıyı getirmesine kadar - ki, bir seneye kadar olursa memnunum - uzatmak, ama bu esnada Emrullah Nutku arkadaşımın yaptığı gibi birdenbire 6 aylık haksızlık ve adaletsizlik gözümün önünde dururken buna karşı vicdani hiçbir reaksiyon yapmadan uzatamayız. Onu da o suretle uzatmak şartıyla ve buna imkân vermek üzere takririmi huzurunuzda getirdim. İster komisyon tasarısını, ister benim takririmi kabul buyurun. Her ikisinden de memnun olacağım.

REİS — Efendim, bu müzakerelerin kifayetine dair bir takrir var; okutuyorum.

Yüksek Reisliğe

Kira Kanunu üzerinde günlerden beri devam eden müzakerelerle mesele anlaşılmıştır. Müzakerenin kifayetini arz ve teklif ederiz.

Giresun

Giresun

A. N. Duyduk

M. Şener

REİS — Müzakerenin kifayetini reylerinize arz edeceğim.

BURHANETTİN ONAT (Antalya) — Kifayeti müzakere aleyhinde söz istiyorum.

REİS — Buyurun. («Rey sırasında konuşulmaz» sesleri)

BURHANETTİN ONAT (Antalya) — Kerem buyurun arkadaşlar, bu kanun günlerce uzun uzun konuşuldu, çıkıp tek kelime konuşmadım. (Gülüşmeler). Yine de üzerinde konuşacak değilim, istirham ederim.

Arkadaşlar, ortada bir mevzu vardır, kanun komisyona iade edildi, komisyon bir fikirle, bir teklifle geldi. Şimdi bu teklif konuşulur mu, konuşulmaz mı, Tüzüğe uygun mu değil mi? Bunun üzerinde daha burada konuşulmadı (Konuşuldu sesleri) Hem Muhterem Başkan altı kişi konuştuğundan sonra reye koyacağım, dedi, daha dört kişi konuştu, reye koyuyorlar.

REİS — İki kişi de geçen celsede konuşmuştu, efendim.

BURHANETTİN ONAT (Devamla) — Asıl mevzuu alâkadar eden prensip üzerinde bir iki arkadaş daha konuşsun, ondan sonra müzakerenin kifayetine karar verelim. Bunu rica ediyorum. Takdir Yüksek Heyetinizindir.

REİS — Müzakerelerin kifayetini reylerinizle arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Şimdi birtakım takrirler vardır, okutuyorum.

Başkanlığa

Muhtelit Komisyonun hazırladığı metin katıyen tatmin edici değildir. Tasarı ve tekliflerin bu Muhtelit Komisyondan alınarak Dahiliye, Adliye ve Bütçe komisyonlarına verilmesini teklif ediyorum.

Zonguldak
C. Kıpçak

Riyasete

Tafsilen arz ettiğim sebeplere binaen, Muvakkat Encümen mazbatasının reddi ile evvelki takrirler dairesinde yürürlükte bulunan 6084 sayılı Kanuna, bir sene daha meriyet verildiğine dair tek maddeli bir metin hazırlayıp getirmesine karar verilmesini teklif ederim.

Erzurum
Hâmid Şevket İnce

B. M. M. Reisliğine

Kira mevzuundaki müzakerelere Hükümet tasarısının esas tutulmasını arz ve teklif ederim.

Tokad
A. Gürkan

Yüksek Reisliğe

Yüksek Meclisin tezahür eden iradesi veçhile nazara alınıp Muhtelit Encümene havale buyurulan takrir muktezasına hasren müzakere ierası icabeder. Yüksek Meclis gerek Hükümet lâyihasını ve gerek encümen teklifiyle diğer tekliflerin kül halinde ele alınarak ve bugünkü celsede verilmiş bulunan iki takriri de birleştirerek muhtevalarına göre bir rapor hazırlamak ve 1 Haziranda yürürlükten kalkması 6084 numaralı Kanun icabından olan vaziyetin tahakkukuna mahal kalmamak üzere tekliflerden yalnız bir sene tehire ait teklifin müzakereye esas tutulmasını arz ve teklif ederim.

Afyon Mebusu
K. Özçoban

Yüksek Reisliğe

Bugüne kadar cereyan eden münakaşalar, Meclisin hakiki temayülünü belli etmiştir. Buna göre;

1. 1939 - 1947 seneleri arasındaki kiralara, meskenlerde % 200 ve akaralarda % 400 zam yapılmasını,

2. Bu şekildeki zamlarla mevcut kira rejiminin bir sene müddetle uzatılmasını;

3. Mecliste cereyan eden müzakerelerin ışığı altında ve bir sene içinde ihtiyaçlara uygun ve dört başı mamur bir kanunun hazırlanmasını teminen işin Adalet Komisyonuna havale buyurulmasını teklif ediyorum.

İzmir
M. Ali Sebük

Reisliğe

Gayrimenkul kiralari hakkında Muvakkat Encümenin metni daimiyet hükmünü taşıması bakımından Teşkilâtı Esasiye Kanununa ve şimdiye kadar mucir tarafından tahsil olunup muayyen miktarı Gelir Vergisi olarak Devlete verilmiş olan meblâğın mucirden cebren istirdadını muhtevi olması itibariyle müktesep hak esasına mugayir ve tarafların kendi hüsnü rızalarıyla diledikleri şartlarla akit yapmalarını da menetmekte olduğundan ve ileride hangi bedel ve ne fiyatta malzeme ile inşa edileceği kestirilemeyen müstakbel inşaatı da 1953 kira esasına bağlaması, memleketin çok muhtaç olduğu yeni meskenler inşasını felce uğratıp en az yarım milyon inşaat işçisini işsiz ve aç bırakacağı cihetle bu noktalardan kabule şayan değilse de, taraf-

lar başka türlü uyuşmadıkları takdirde encümenin derpiş ettiği otomatik zamlar hayat endeksi bakımından ekseri yerler için hakikata yakın olacağından, bu zamların miktarını fâhiş gören kiracının tenzil, pek dun gören mal sahibinin tezyit için sulh mahkemesine müracaatı imkânı sağlamak suretiyle otomatik zammın bâzı mahaller için vârit olabilen mahzurları önliyerek işin halli doğru ve adaletli olacağından;

1. Vilâyet ve kaza belediye hudutları içinde olup 5020 ve 6084 sayılı kanunlarla serbest kiraya tâbi olup işbu kanunun neşri tarihine kadar kira serbestisi iktisabetmiş olan müsakkaf gayrimenkul kiralalarının bu kanunun neşrinden sonra beş sene müddetle kiracının yazılı rıza ve muvafakati olmadıkça artırılmaması ve bu kanunda yazılı sebepler dışında tahliye ettirilememesi,

2. 6084 sayılı Kanun hükümlerine göre 1939 kirası esasına tâbi tutulan gayrimenkullerin kiralaları hakkında bu kanunun neşri tarihinden itibaren 15 gün içinde taraflar yazılı olarak başka türlü uyuşmadıkları takdirde bunlardan mesken kiralalarına % 300 ve ticarethane kiralalarına % 500 zammedilmesi ve 24 . II . 1947 tarihinden evvel yapılan inşaat veya tadilât sebebiyle gayrisâfi irat esası üzerinden kiraya tâbi olan gayrimenkullerin kira miktarı hakkında taraflar 15 gün içinde yazılı olarak başka türlü uyuşmazlarsa bunlardan mesken kiralalarına % 100 ve ticarethane kiralalarına % 300 zam olunması,

3. Yukarda 2 No. lu paragrafta gösterilen zam miktarının mâkul ve âdil kira haddini aştığı kiracı veya mezkûr zammın mâkul ve âdil kiranın çok dununda olduğu mucir tarafından sulh mahkemesine açılacak bir dâva ile iddia edilebilmesi ve bu takdirde mahkemenin biri kiracılarından, diğeri mal sahiplerinden, üçüncüsü de tacirden müteşekkil olmak üzere yeminli üç ehli-vukuf mâkul ve âdil kira miktarını tesbit ettirmesi,

Esaslarının kabulü ile bu esaslara göre müs-tacelen metnin hazırlanması için adli kanunların tedvininde ihtisas sahibi olan Adalet Encümine tasarının gönderilmesini arz ve teklif ederim.

Konya

H. Aydın

Yüksek Riyasete

Müzakerelerin kifayetine karar verilmiştir.

Muvakkat Komisyon raporunun esas ittihaziyle maddelere geçilmesini arz ve teklif ederiz.

Ordu

M. Cemil Bengü

Çoruh

H. Çeltikçiöğlü

Çoruh

M. Bumin

(Bravo sesleri, alkışlar)

Yüksek Reisliğe

Mesele tavazzuh etmiştir. Konuşmalar kâfidir. Komisyonca hazırlanan metnin müzakeresine geçilmesini teklif ederim.

Izmir

İ. Sipahioğlü

Yüksek Reisliğe

Komisyon raporunun kabul edilmesini arz ve teklif ederim.

Muş

Ş. Ağaöğlü

REİS — Efendim, müsaadenizle bir küçük hulâsadan sonra takrirleri reyinize arz edeceğim.

Bu mevzu üzerinde uzun müzakerelerden sonra kifayete karar verildi ve birtakım takrirler okundu. Bu takrirlerden, eski rejimin, yani 6084 sayılı Kanunun bir sene müddetle temdidilmesine dair olan takrir dikkate alındı ve komisyonca havale edildi, diğeri takrirler okunmadı.

Komisyon geçen celsede okunan raporunda kendi teklifinin, kabul edilen bu teklifin mânasına da uygun olduğunu belirterek kendi metni üzerinde müzakereye devam olunmasını ve maddelere geçilmesini istedi.

Şimdi bir düğüm noktası var. Bizim kanaatimizce Yüksek Heyet bu noktayı çözecektir. Yani eski rejimin bir sene müddetle temdidini isteyen takrire, bu takrire cevaben muvakkat komisyonun getirdiği rapor halledildiği takdirde düğüm çözülecektir.

Bunun haricinde takrirlerle yeniden birtakım kanun teklifleri yapıldı. Bir kere takrire kanun teklifi yapılamaz. Okudum, fakat reye arz etmeyeceğim.

Bir takrir, bu meselenin muvakkat komisyonca alınarak ayrı komisyonlara havalesini istiyordu. Düğümü çözmek bakımından bir kıymeti olmadığı için bunu da reye arz etmeyeceğim.

Bir de Hükümet tasarısının müzakeresini istedikler. Bu da arz edilmiş durumda değildir.

Geçen celsede kabul edilen takrire Encüme-

nin cevabi raporu üzerindeki konuşmaları neti-
ceye vardırarak takrirleri okuttum.

Özçoban arkadaşımınla Hâmid Şevket İnce ar-
kadaşlarımız diyorlar ki, encümenin raporunu
kabul etmiyelim, reddedelim. Bir senelik temdide
ait takrir üzerinde duralım.

Diğer arkadaşlar encümen raporunu uygun
bularak encümen lâyihasının müzakereye itti-
haz edilmesi lâzımgeldiğini ileri sürmektedirler.
Bunları, reye arz edilmeden evvel tafsil ediyorum
ki bir karışıklık olmasın. Şimdi komisyonun
bu son raporu yani kendi hazırladığı met-
nin müzakereye esas alınmasını istiyen rapor
reddedildiği takdirde geçen celsede kabul edi-
len, bir senelik temdide ait bu son...

HÂDİ HÜSMAN (İstanbul) — Tekrar Hü-
kûmetin lâyihası mı, komisyonun metni mi mü-
zakere edilsin hususunu da reye koyacaksınız.

REİS — Müsaade buyurun. Komisyonun bu
son raporu yani kendi metninin esas alınmasını
istiyen rapor reddedildiği takdirde, geçen cel-
sede kabul edilen, bir sene müddetle temdide
ait takrir ayakta durmaktadır. Bunun kanun
haline gelmesi için teklifler yapılmaktadır. Bu
şekilde tekrar komisyona gittiği takdirde baş-
ka bir şeyi reye koymıyacağım. Komisyonun
raporu, yani komisyon teklifinin müzakeresi ka-
bul edildiği anlaşılırsa maddelere geçilecektir.
(Alkışlar, olmaz sesleri)

Müsaade buyurun efendim.

HÂDİ HÜSMAN (İstanbul) — Hayır, ha-
yır. İzah edeyim.

REİS — Ne bakımdan? Buyurun izah edin.

HÂDİ HÜSMAN (İstanbul) — Efendim, ge-
çen celsede muhtelif takrirler verildi. Bunlar
içinden bir kısmı mevcut statükonun bir sene
daha temdidine mütedairdir. Diğer bir kısmı
Hükümet tasarısının, bir kısmı da komisyon ta-
sarısının müzakereye esas tutulması şeklinde
idi. O zaman Riyaseti işgal eden arkadaşımız de-
di ki : «evvelâ takrirlerin en aykırısını reye ko-
yacağım. En aykırısı, mevcut kanunun bir sene
daha temdidini istemektedir, eğer bu kabul edi-
lirse mesele yok, fakat edilmezse verilen tak-
rirlerin en aykırısı bertaraf olacak geriye müte-
baki takrirler kalacaktır.» O takrirler de nedir?
Hükümet teklifi mi, komisyon teklifi mi müza-
kereye esas olsun? Binaenaleyh Başkanın geri-
ye kalan takrirleri bu şekilde tekrar reye koy-
ması icabeder. (Doğru sesleri)

REİS — Efendim, bu mevzuda aykırı müta-
lâa serdedecek arkadaş var mı? Varsa ona da
söz vereceğim.

İhsan Aktürel.

İHSAN AKTÜREL (Yozgad) — Arkadaş-
lar, mevzu müzakere sadece tahdit hakkında-
ki tekliflerdi. Bu teklif esnasında 6084 sayılı
Kanunun bir sene müddetle temdidini hakkında
verilen takrir benim için sürpriz teşkil etmişti.
Bu takrirler, müsaadenizle arz edeyim, reye ko-
nulamazdı. Çünkü 6084 sayılı Kanun meriyete
girmek için bir Hazirana bekliyor. Bir Hazirana
kadar bu kanun çıkmazsa yani : Tahdit teklif-
leri reddedilirse 6084 sayılı kanun otomatikman
meriyete girecek ve serbest rejim hâkim olacak-
tır. 6084 sayılı Kanununun tehiri ise, takrir ile de-
ğil ancak bir kanun teklifi ile mümkündür. Bu
da müzakere mevzuu olan tekliflerin reddi ha-
linde düşünülebilir. Serbest rejimin tevlidede-
ği mahzurun azameti Hükümet ve Meclis tara-
fından takdir edilmiş ve bu sebeple gelen mü-
taaddit lâyihalar muvakkat encümeneye verilmiş-
tir. Hükümet, hattâ encümenenden tahdit kanu-
nunun Marttan sonraya kalmamasını da iste-
mişti. Yani huzursuzluğu Hükümet takdir ve
teslim etmiş ve 6084 numaralı Kanunun meri-
yete geçmesini önlemek için muktazi kanun
teklifini getirmiştir. Fakat; daha uzun bir tet-
kika muhtaç bulunduğunu teemmül eden encü-
men ve Meclis 6084 sayılı Kanunun meriyete
girmesini Hazirana bırakmıştı.

Biz, tahdit şu veya bu şekilde olsun diye
konuşurken hâdise ile doğrudan doğruya alâ-
kası olmıyan ve müzakere mevzuu bulunmıyan
6084 sayılı Kanunun temdidini hakkında takrir
veriliyor. Bu takrir reye arz edilemezdi. Çünkü;
Mevzuun dışında idi, hakkında asla müzakere
cereyan etmemişti.

Şimdi Divanın riyaset değil diğer tekliflerin
en aykırısı olan Encümen raporunun reddi tek-
lifini reye koyabilir. Temdit teklifi reye arz
edilmemelidir. Çünkü arz ettiğim sebebe binaen
bu teklif 6084 sayılı Kanun ile alâkalıdır. 6084
sayılı Kanun ise müzakere mevzuu değildir.

Bu hususta yapılacak iş gayet basittir. Orta-
da bir komisyon mazbatası vardır. Bu mazbata-
nın mevki müzakereye konması zaruri ve lüzum-
ludur. Diğer tekliflerde esasen bir mazbata
mevcut değildir. Heyeti Celile isterse mazbatayı
reddedebilir. Fakat bu 6084 sayılı Kanunun

temdidi mânasına gelmez. Bunun için ayrı bir kanun ister. Vakit dardır, evvelâ bu mazbatanın reye konması lâzımdır. Reye konup kabul edilmediği ve temdit hakkında bir kanun da getirilmediği takdirde 6084 sayılı Kanunun kendiliğinden 1 Haziranda meriyete girmesi lâzımgelir. Binaenaleyh bu kanunu çıkarmak mecburiyetindeyiz. Temdit taktirini kabul eder de kanunu çıkarmadan dağılırsak millet için elbette bir sürpiriz olacaktır. (Reye reye sesleri)

REİS — Encümen raporunu bir kere daha okuyoruz, lûtfen dinleyiniz.

Yüksek Reisliğe

Meclisin 11 . V . 1955 tarihli toplantısında umumi müzakerelerin sonunda Yüksek Riyasete takdim edilip Büyük Meclis tarafından nazara alınarak muvakkat encümenimize havale buyurulan taktirler tetkik edildi.

Ruh ve ifadelerindeki kasdın komisyonumuz raporuyla gayrikabili telif olmadığı müşahede ve kanaatiyle komisyon raporunda ısrar suretiyle taktir muhtevalarının tahakkukunun mümkün olabileceğine ve keyfiyetin Umumi Heyete encümen adına sözlü ve yazılı olarak arzına karar verildi.

Muvakkat Encümen Reisi	Reisvekili
Balıkesir	Çanakkale
Halil İmre	S. Karanakeç
M. M.	Kâtip
İzmir	Yozgad
P. Arat	Ö. L. Erzurumluoğlu
Afyon K.	Ankara
M. A. Ülgen	H. Bulgurlu
Aydın	Burdur
N. Geveci	B. Kayaalp

(İmzada bulunamadı)

Bursa	Bursa	Çanakkale
M. Endener	H. Şaman	S. Sezgin
Erzincan		Gümüşane
S. Perinçek		H. Tokdemir
(İmzada bulunamadı)	(İmzada bulunamadı)	
Hatay		İstanbul
Ş. İnal		F. Ulaş
(İmzada bulunamadı)	(İmzada bulunamadı)	
Muğla	Ordu	Samsun
Y. Başer	M. Yazıcı	M. Özkefeli

REİS — Arkadaşlar tekrar arz ediyorum. Yüksek Heyetinizce kabul edilen bir taktir vardır ki, 6084 sayılı Kanunla vaz'edilen rejimin

bir sene daha devamına mütedairdir. Bu taktir komisyona gitmiştir. Şimdi komisyon diyor ki: «Bu bana gönderdiğiniz taktir ruh ve mâna bakımından aynen benim teklifimde mündemiğdir. Onu konuşursanız kabul etmiş olduğunuz bu taktirdeki maksat tahakkuk etmiş olur.» İşte Hâdi Beyefendi, söylenen budur. Taktir elimdedir okuyorum:

(Encümenin mütalâası tekrar okundu)

Komisyon raporunda ısrar suretiyle (Taktir muhteviyatının tahakkukunun mümkün olabileceğine karar verildi) diyor.

Eğer Yüksek Heyetiniz bunu kabul etmezse o zaman bir senelik taktir ayakta durur. Ama bu kabul edilirse, o taktire muvazi olarak komisyon teklifi üzerinde konuşulma kabul edilmiş sayılır. Biz böyle anladık. Şimdi reylerinize arz edeceğim, bu işi salim bir şekilde neticeye vurdurmak için dikkatinizi rica edeceğim.

KEMAL ÖZÇOBAN (Afyon) — Usule muhaliftir: (Reye sesleri, gürültüler)

HÂDİ HÜSMAN (İstanbul) — Hükümet teklifini nasıl reye koymadan doğrudan doğruya encümen raporuna geçersiniz?

REİS — Özçoban Bey, telâş etmeyin. evvelâ aykırı taktiri reye koyacağım, yani zatı âlinizin taktirini.

Bir defa daha okutuyorum.

(Erzurum Mebusu Hâmid Şevket İnce'nin taktiri tekrar okundu.)

(Afyon Mebusu Kemal Özçoban'ın taktiri tekrar okundu.)

REİS — Efendim; aleyhteki taktirler gayet sarih, geçen celsede kabul ettiğiniz esaslardır. Bir maddelik bir kanun hazırlansın deniyor. Bir maddelik kanun hazırlayın getirin denemez, ama buna mütedair bâzı kanun teklifleri komisyona havale edilmiş. 6084 sayılı Kanunun yeni bir kanunla bir sene müddetle temdidi ve komisyonun şimdi okuduğum raporunun reddine, yani komisyon teklifinin müzakere edilmemesine dairdir.

Şimdi, bu taktirleri, yani komisyon teklifinin görüşülmemesine ve 6084 sayılı Kanunun bir sene daha temdidine dair olan taktiri reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Taktir reddedilmiştir. (Alkışlar)

Şimdi, komisyon raporunda izah edildiği veçhile, geçen celsede kabul etmiş olduğunuz

takrire muvazi olduğu iddia edilen komisyon teklifinin heyeti umumiyesi üzerinde görüşülmüştür. (Gürültüler) Maddelere geçilmesini reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... (Gürültüler) Maddelere geçilmesi büyük ekseriyetle kabul edilmiştir. (Alkışlar) (Gürültüler)

AHMET GÜRKAN (Tokad) — Birinci madde hakkında söz istiyorum.

REİS — Madde okunduktan sonra söz vereceğim efendim.

Gayrimenkul Kiraları hakkında Kanun

MADDE 1. — Şehir ve kasabalarla iskele, liman ve istasyonlardaki gayrimenkullerin (muskaf olmıyanları hariç) kiralanmalarında, kiraliyanla kiracı arasındaki hukuki münasebetlerde bu kanun ile Borçlar Kanununun bu kanuna aykırı olmıyan hükümleri tatbik olunur.

REİS — Madde hakkında Ahmet Gürkan.

AHMET GÜRKAN (Tokad) — Muhterem arkadaşlar, beş celsedir üzerinde konuştuğumuz mevzuun mesken ve ticarethaneden ibaret olduğu aşikârdır. Halbuki maksadı tesisi ne ticarethane ve ne de mesken olan daha başka gayrimenkuller vardır. Bunlar da mabetlerdir. («Bunlar kiraya veriliyor mu?» sesleri) Veriliyor efendim.

Sevgili arkadaşlarım, bu memleketin uzun zamandan beri çekmiş olduğu mânevi ıstıraplardan birisini şu kanun vesilesiyle huzuruza arz etmek istiyorum.

Esas şudur; dokümanlarla huzuruza gelmiş bulunuyorum, gazetelerde de uzun boylu izah edilmiştir. Vaktiyle 2845 sayılı bir Kanun çıkmış ve bu kanun ile cami ve mescitlerden bâzılarının yani Vakıflar Umum Müdürlüğünün lüzum gördüklerinin tasfiye edilmesi ve kapatılması salâhiyeti verilmişti. Bu salâhiyete dayanılarak veyahut da bu salâhiyet her nedense suiistimal edilerek beş yüzden fazla cami ve mescit kapatılmış, satılmış ve halen de kiraya verilmiş bulunmaktadır. Bunlardan bir kısmını vatandaşlar Vakıflar İdaresinin de yardımlıyla kurtarmış bulunuyorlar. Fakat diğer bir kısmı da Millî Korunma Kanunu muvacehesinde kiralanmış olan vatandaşlar elindedir. Bunları kurtarmak imkânı bulunamıyor. Vakıflar,

İdaresi birçok dâvalar açmış; ise de bunlar reddedilmiştir.

Arkadaşlar; size bir camiden misal vereceğim : İstanbul'da, İstanbul mebusları bilirler, Çakmakçılar'da Hocapiri Camii vardır. Dikran isminde bir vatandaşa bu cami kiralanmıştır. Kaç liraya? 8 liraya. Sonradan Millî Korunma Kanununun ilâvesiyle 12 liraya çıkmıştır. Vakıflar İdaresinin 12 liraya kiraladığı bu cami içerisinde kadın iskarpinleri ökçesi imalâthanesi vardır. Minaresi yıkıldı, affedersiniz, içerişini yüz numara yaptılar Sonradan burası hava parası ile başkasına devredilip kiraya verilmiştir O camii yaptıran adamın türbesi birkaç liraya kiraya verilmiştir, halen kiradadır. Buna benzer misaller vererek daha fazla vaktinizi almak istemiyorum. Hâlâ içerisinde at nallanan camiler vardır, cami avluları gecekonduklar, esnaf dükkânlarıyla dolmuştur. Binaenaleyh, bunlar kiraya verilmekte ve bunları kiraliyanlar kira ile oturmaktadırlar. Halbuki bu cami ve mescitler kiraya verilmek için değil mutlaka ibadet yapmak için eedadımız tarafından yapılmış, tesis edilmiş ve evlâda, daha doğrusu bize emanet olarak, yadigâr olarak bırakılmış müesseselerdir. Halen yalnız İstanbul'da 200 den fazla cami olduğunu sorup öğrenmiş bulunuyorum. Bu Kira Kanunu vesilesiyle bendeniz bir teklifte bulunuyorum. Birinci maddeye şöyle bir fıkra ilâve edilmesini istirham ediyorum. Bendeniz diyorum ki; cami ve mescitler yani mabetler hiçbir suretle kiraya verilemez ve ibadethane olmaktan başka hiçbir iş için de kullanılamazlar. (Bravo sesleri). Ondan sonra iki tane de muvakkat madde ekliyorum. Bu muvakkat maddelerden bir tanesi şudur...

REİS — Birinci madde üzerinde konuşunuz.

AHMET GÜRKAN (Devamla) — O halde birinci maddeye ait tadil teklifimi arz ediyorum, kabulünü rica ederim. Muvakkat maddeye sıra gelince o zaman onu da izah edeceğim.

REİS — Server Somuncuoğlu. (Yok sesleri)

Hidayet Aydın.

Birinci madde üzerinde değil mi efendim?

HİDAYET AYDINER (Konya) — Evet efendim.

Muhterem arkadaşlar, Anayasamız mucibince vatandaşların şahsi hürriyet hakları olduğu gibi serbest akit ve tasarruf hakları da vardır. Bâzı ahvali fevkalâde sebebiyle bu şahsi hürriyet

haklı idarei örfiye ile nasıl tahdidedilebilirse her memlekette; tasarruf ve akit serbestisi hakkı da muvakkat bir zaman için tahdidedilmiştir. Bizde, burada böyle bir tahdit mevzuubahistir. Bu olabilir. Fakat komisyon birinei madde metninde ebedî olarak bir hüküm getirmektedir; yani ebedî olarak bir Millî Korunma Kanunu getirmektedir. Binaenaleyh bu, hukuk esaslarına mugayirdir. Bu sebeple ben Hükümet teklifinde olduğu ve hile bu hükmün, bu tahdidin beş sene müddetle yani 1 . VI . 1960 tarihine kadar cereyan etmesini sağlayan bir takriri takdim ediyorum, kabülünü rica ediyorum. Komisyonun da bunu katî olarak kabul edip etmediğini söylemesini istiyorum. Sıkışınca olabilir diyor ve sonra ebedî bir kanun şekline sokmak istiyor.

NUSRET KIRIŞCIOĞLU (Zonguldak) — Muhterem arkadaşlar; bu kanunun birinei maddesi yeni hiçbir hükmü ihtiva etmemektedir. Sadece ev sahibi, mülk sahibi ve kiracı münasebetlerinde şu kanunun tatbik edileceğini ve Borçlar Kanununun buna aykırı hükümlerinin tatbik edilmiyeceğini gösteren bir maddedir. Bu itibarla esaslı hiçbir hükmü ihtiva etmemektedir. Esasa taallûk eden maddelerin bu madde vesilesiyle Yüksek Heyetinize arzı doğru değildir.

REİS — Mehmet Ali Sebük.

MEHMET ALİ SEBÜK (İzmir) Vazgeçtim.

REİS — Mahmut Goloğlu.

MAHMUT GOLOĞLU (Trabzon) — Muhterem arkadaşlar, değiştirici mahiyette olmayıp yeni bir kanun mahiyetinde olduğu için eski kanunda olduğu gibi bunda da mevcut olan ve fakat tatbikatta güçlükler yaratan iki tâbir üzerinde duracağım.

Birinci maddeye göre kanunun tatbikatta şümül sahasını gösteren tâbirler şudur : «Şehir ve kasabalarla iskele, liman ve istasyonlardaki gayrimenkuller.»

Demekki bu kanunun tatbik edileceği yerler şehir ve kasabalarla iskele, liman ve istasyonlardır. Buradaki «şehir ve kasaba» tâbiri vilâyet ve kasaba tâbirleriyle tedahül ettirilerek, bir hayli müşkilât çıkarmıştır.

Devlet idaresinde merkezîyet esasının tabii bir neticesi olarak, merkez teşkilâtını yurdun her tarafına teşmil ve aynı zamanda ademimerkezîyet teşkilâtının da esasını teşkil üzere Anayasa'nın 86 nci maddesi gereğince memleketimiz vilâ-

yet, vilâyetler kaza, kazalar nahiye, nahiyeler köylere bölünmüştür. Bu taksimin kıstası (coğrafi vaziyet) ile (iktisadi alâka) dır.

Fakat Türkiye'nin bir de şehircilik ve belediyeçilik bakımından nüfus esasına müstenit diğer bir taksimi vardır. Köy Kanununun birinei maddesinde şöyle bir hüküm kanunlaştırılmıştır : «nüfusu 2 000 den aşağı yurlara köy, iki binden 20 bine kadar olanlara kasaba ve 20 binden çok nüfusu olan yerlere şehir denir. Bu bahsi itmam için bir de Belediyeler Kanununun 2 nci maddesini göz önünde tutmak lâzımdır. O da diyor ki : Nüfusu ne miktar olursa olsun kaza ve vilâyet merkezlerinde ve nüfusu 2 binden fazla olan yerlerde belediye teşkilâtı mecburidir. Demek oluyor ki :

1. Nüfusu 20 binden fazla olan vilâyet, kaza ve nahiyeler şehirdir.

2. Nüfusu 2 000 - 20 000 olan vilâyet, kaza, nahiye ve köyler kasabadır. Ve nüfusu 2 binden az olsa dahi belediye teşkilâtı olan vilâyet ve kazalar kasabadır. Şu halde :

A) Bütün vilâyet merkezlerinde belediye teşkilâtı mecburidir, bu kanunun şümülüne girer.

B) Bütün kaza merkezlerinde belediye teşkilâtı mecburidir.

C) Nüfusu 2 binden fazla olan nahiye ve köylerin belediyesi vardır. O halde netice olarak şehir ve kasaba tâbirlerini vilâyet, kaza, nahiye ve köy tâbirleriyle birbirine karıştırıp tatbikatta müşkülât yaratmaktansa (Belediye teşkilâtı olan yerler) tâbirini kullanmak doğru olur. Binaenaleyh burada şehir ve kasaba tâbiri yerine yalnızca belediye tâbirini koymak bu işi halletmiş olacaktır. Böylelikle tatbikattaki birçok zorluklar da yenilmiş olacaktır. Bu hususta bir takrir veriyorum, bunda şehir ve kasaba tâbiri yerine belediye teşkilâtı olan yerler tâbirinin konmasını teklif ediyorum. Evvelece kira mevzuatı üzerinde kitap yazan bâzı vatandaşlarımız dahi bunu karıştırmışlardır ve bu yüzden tatbikatta güçlükler hâsıl olmuştur. Şu halde birinci maddedeki ibarenin (Belediye teşkilâtı olan yerlerle iskele, liman ve istasyonlardaki gayrimenkuller) şeklinde tashih edilmesini teklif ediyorum.

REİS — Mehmet Hazer.

MEHMET HAZER (Kars) — Muhterem arkadaşlar, kira meselesinde encümen raporunun kabul edilmesinde isabet vardır. Çünkü, kira

bedelleri serbestiye gitseydi büyük bir anarşi ile karşılaşacaktı.

REİS — Mevzu üzerinde konuşunuz, Mehmet Bey.

MEHMET HAZER (Devamla) — Bu itibarla tahdit yerindedir.

Bendeniz asıl sözü Ahmet Gürkan arkadaşımızın camiler hakkındaki noktai nazarına cevap vermek için aldım. Malûmu âliniz bir yeri cami yapan onun yalnız şekli haricisi değildir. Cami hizmetinde kullanılmıyan bir yer, şekli haricisi cami dahi olsa, cami değildir. Buna mukabil şekli haricisi cami olmyan yer cami hizmetine tahsis edilmişse oraya cami muamelesi yapmaya mecburuz. Esasen camiler bir tasnife tâbidir. Beş vakit namaza açık ve cemaati bulunan yerler camidir. Buralar ne satılır, ne kiraya verilebilir ve ne de camiden gayrı bir şekilde kullanılabilir. Veçhi tahsisi değiştiği takdirde o bina da cami olmaktan çıkar, kiraya da verilebilir ve başka bir işte de kullanılabilir. Mâruzatım bundan ibarettir.

EMRULLAH NUTKU (Trabzon) — Muhterem arkadaşlar, demin bir arkadaşımız bu kanunun daimiyeti üzerinde durdular ve bu umumî görüşmeler sırasında da mevzu bahis oldu.

Hakikaten kira kanunu diye ayrı bir kira kanunu çıkarmaktansa, birçok tahditleri ihtiva eden ve hükümete salâhiyet veren Millî Korunma Kanununun 30 ncu maddesinin tadili kanunu olarak bu kanunu çıkaralım. Yürürlüğe girerse Millî Korunma Kanununun kaldırılması icabettiği zamanda, hükümet bunu bir kararname ile kaldırır. Bu suretle birçok takyitler, hakkı müktesep ve mülkiyet hakları bahsindeki mütalâalara da kesin bir cevap verilmiş olur. O itibarla bendeniz bu kanunun matlabı olan «Gayrimenkul Kiraları hakkında Kanun» yerine «Millî Korunma Kanununun 30 ncu maddesinin tadiline dair kanun» denilmesi suretiyle değiştirilmesini teklif ediyorum. Bunun için bir de takrir veriyorum.

İkinci olarak bâzı arkadaşlar belediye sınırları içinde diye bahsettiler. Bu iş encümende uzun uzadıya görüşülmüştür. Bâzı il iskele ve limanları vardır ki buralar belediye hudutları içinde değildir ve Millî Korunma Kanununun evvelden beri tatbikatında buraları 1939 senesindeki kiralarla dondurulmuştu. Binaenaleyh şimdi onları hariç tutarsak ve belediyeler sınırı

dışındakiler dâhil değildir dersek iskele ve limanlarda 1939 senesindeki kiraları tahdid edilmiş olanlara hiçbir zam yapmamak veya serbest kalmak suretiyle onlar mağduriyete mâruz bırakılmış olur.

AHMET GÜRKAN (Tokad) — Bir arkadaş bana cevap verdi. Konuşan o arkadaş camilerin kiraya verilebileceğini, yani bunun mubah olduğunu ifa etti. Benim garibime gitti, söz aldım. Fakat gitti, sol tarafa oturdu. Halk Partisine mensup olduğunu anladığım için cevap vermekten kendimi müstağni addediyorum.

HİDAYET AYDINER (Konya) — Efendim, encümenin esbabı mucibesinde yaptığı gibi kira tahdidi hakkında ebedî olarak, daimî olarak bir kanun getirmek ebedî olarak örfi idare ilân etmek gibidir, doğru değildir. Bunu komisyon reisiyle müzakere ettim, «Bu, fevkalâde ahvali alâkadar eden ve Millî Korunma Kanununun verdiği muvakkatlik içindedir, muvakkattir» dedi. Halbuki 6084 sayılı Kanunla bu iş müstakil bir kanun haline getirilmiş ve iş Hükümetin salâhiyetinden çıkmıştır. Kanun çerçevesine girmiştir. Bir kanun metninde bir muvakkatlik hükmü olmadıkça daimî olarak örfi idare ilân etmiş gibidir, 50 sene 100 sene sonra dahi tasarruf hakkını tahdidetmiş olur. Onun için komisyon teklifine itirazet bir teklif takdim ediyorum, kabulünü istirham ederim.

REİS — Mehmet Hazer.. Yalnız şahsi konuşmayı, buyurun.

MEHMET HAZER (Kars) — Muhterem arkadaşlar, ben bir mevzuu ilmî bir hüviyet içinde, hiçbir parti farkı gözetmeden arz ettim. Ahmet Gürkan arkadaşımız, şimdiye kadar dinî mevzuları istismar ederek temin ettiği şöhreti, artık bundan sonra Türkiye'de temin edemeyecektir. Halk Partisi, Demokrat Parti bu mevzu da müttehittir, beraberdir. Bunu arz etmek için huzurunuzda geldim.

SERVER SOMUNCUOĞLU (Sinob) — Muhterem arkadaşlar, ben sadece gelen encümen tasarısının muvakkatlik veya daimiliği mevzuu üzerinde serdedilen mütalâaları, kendi görüşümle bir tahlile tâbi tutmak istiyorum.

Şimdi arkadaşlar, muhterem Hidayet Aydıner bilir, Hukuk Fakültesinin kürsülerinde daha birinci senede kanunların umumiyeti ve daimiliği üzerinde durulur. Bâzı müstesna ahvalde, mu-

ayyen şahıslar, muayyen meseleler hakkında teşriî Meclisin bir tasarruf hakkı bulunduğu gibi bunların şeklen kanun olduğu halde mahiyet ve bünyesi itibariyle kanun olmadığını âmme profesörleri takrir ederler.

Bir kanunun muvakkatlığı matlabinın değişmesiyle, değişmemesi arasında esasında hiçbir fark yoktur. Çünkü bugün kanun vazı kaani olduğu zaruretin esas ve şartları ile her hangi bir metin tedvin edebilir, yarın tıpkı 6084 sayılı kanun gibi günün şartları zorladığı takdirde memleketin huzur ve menfaati bakımından yeni bir karar almayı muvafık mütalâa edebilir. O zaman gayet tabii olarak, Hükümete veya muhterem Meclis üyelerine yeni bir kanun teklif etmek yolu daima açıktır.

Bu itibarla muvakkatlık veya daimilik üzerinde bir konuşmanın yapılması lüzumsuz bir endişeye dayanmaktadır. Bendenize arkadaşlar, Yüksek Meclise sunduğu takrirlerle bugünkü hal tarzının zaten muvakkat olduğu kanaatinde-dir. O itibarla hem Meclis ve hem de Hükümetin bundan böyle çalışarak yeni şartlara uygun bir kira kanunu getirmesi elbette lüzumlu olacaktır. O bakımdan kira mevzuunun hususiyetine binaen bunun müstakil bir mevzu olarak taknin etmek ihtiyacı ortadadır. Muvakkatlık damgasını şimdiden takamazsınız, müstakbel inkişafkar karşısında tadil mecburiyetini hissedeceğiz. Ebedî bir kanun yapmak zehabımı hiçbir arkadaşın taşımadığını bendeniz görüşlerinize tercüman olarak arz etmek isterim. O itibarla beyefendinin takririni kabul etmek, abesle iş-tigal mânasına gelecektir.

AHMET GÜRKAN (Tokad) — Arkadaşlar, ben bir töhmet altındayım, ben dini siyasete alet ediyormuşum veyahut da dini istismar ediyormuşum.

Arkadaşlar, bendeniz teklifimde mescit, cami demedim, mâbetler dedim. Kiliseler de buna dâhildir. Binaenaleyh ben tam ve lâik bir fikirle bu teklifimi yapmış bulunuyorum. Ama ne yapayım ki onların eski taassubu zaman zaman nüksedecektir, ben buna mâni olamam.

HİDAYET AYDINER (Konya) — Muhterem arkadaşlar; kanunlar esas itibariyle ebedidir, gayrişahsidir, umumidir. Fakat Anayasanın 70 nci maddesinin vatandaşlara verdiği tasarruf hürriyetlerini, akit hürriyetlerini muvakkaten ortadan kaldıran bir kanunun da muvakkat

olması lâzımdır. Aksi halde bu, «Biz idarei örfiye-yi ilân edelim, birisi gelsin kaldırsın» demeye müsavidir, hukuki durum budur arkadaşlar.

REİS — Sadettin Yalım.

SADETTİN YALIM (Kocaeli) — Muhterem arkadaşlar; birinci madde hakkında iki mütalâam var:

1. Hakikaten camiler meselesinde misal olarak İzmit'i ele alacağım, dört cami eskiden beri harap bir vaziyetteydi. Kiracıların işgali altında bulunuyordu. Serbest vaziyette kalınca bunlar vatandaşlar tarafından tamir edilerek ibadete açıldı. Bugün cami yaptırmak için bütçelerimizde dahi yardım tahsisatımız vardır. Bir kanunu tedvin ederken haddizatında bu şekilde kullanılacak camiler varsa muvakkat bir madde ile bu hükmü oraya koymakta fayda vardır.

2. Birinci maddenin şeklinde Mahmut Goloğlu arkadaşımız belediye teşkilâtı diye tasrih edilmesini istiyor. Bu da şahsi kanaatime göre belediyelerimizin aleyhine olacaktır. Maddenin teklif edildiği gibi kabulünü rica ediyorum. Çünkü birçok kasabalarımızda yeni belediyeler teşkili için hamleler vardır. Bu teklif bunu baltalar. Ve yeni yeni belediyelerin teşekkülüne mâni olur.

REİS — Mahmut Goloğlu.

MAHMUT GOLOĞLU (Trabzon) — Efendim, arkadaşım yanlış anladılar. Ben kasaba ve şehir tâbirlerini daraltalım veya genişletelim demedim. Ben dedim ki; kasaba ve şehir tâbirini kullanırsak tatbikat gelip belediye teşkilâtı olan yerlere dayanacaktır. Yani bu kanun esasen belediye teşkilâtı olan yerlerde tatbik edilir. Ama uygundur, ama değildir. Şimdi ben diyorum ki; mademki bu kanun esasen belediye teşkilâtı olan yerlerde tatbik edilir, o halde tâbirleri değiştirelim, tatbikatta yanlışlıklar olmasın.

Eğer arkadaşım, belediye teşkilâtı mevcut olan köy ve nahiyelerde bunun tatbik edilmediğini iddia ederse o zaman kanuna aykırı bir tatbikat mevcut demektir. Çünkü bu kanun belediye teşkilâtı olan her yerde, vilâyette, kazada, nahiyede, köyde tatbik zorundadır. O halde kasaba, şehir demektense doğrudan doğruya hikiki tâbiri kullanalım diyorum, sadece tatbikatı kolaylaştırmak için. Eğer yeni belediye

teşkilâtı kurulacak olan yerler bundan ürkeceklerse bilsinler ki, belediyeyi kurdukları zaman, buradaki tâbir ne olursa olsun, kanuna tâbidirler. Bilmeden, gafletle belediye mi kuracaklardır? Bir köy ve nahiye, belediye teşkilâtını kurdu mu zaten bu tâbir olsa da olmasa da kanuna tâbi olacaktır. İsmi sarîh olarak kullanmakla sadece tatbikatı kolaylaştırmış olacağız.

REİS — Efendim; başka söz istiyen yok, takrirler var.

Yalnız maddeyi reye arz etmeden evvel; gözden kaçan bir husus var, onu arz edeyim : Komisyon raporunda bu kanunun müstaceliyetle görüşülmesi teklifi vardır. Bunu reye arz ediyorum.

Müstaceliyetle müzakeresini kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Takrirleri okutuyorum. Takrirler üzerinde komisyona söz vereceğim.

Sayın Riyasete

Kanunun matlâbı olan «gayrimenkul kiraları hakkında Kanun» isminin «Millî Korunma Kanununun 30 neu maddesinin tadiline dair kanun» olarak değiştirilmesini teklif ederim.

Trabzon Mebusu
Emrullah Nutku

B. M. M. Riyasetine

Şifâhen arz ettiğim sebeplerden dolayı birinci maddedeki (şehir ve kasaba) tâbirleri yerine (Belediye teşkilâtı olan yerler) tâbirinin kullanılmasını arz ve teklif ederim.

Trabzon Mebusu
Mahmut Goloğlu

B. M. M. Reisliğine

Şifâhen arz ettiğim sebeplere binaen aşağıdaki fıkranın birinci maddeye ilâvesini arz ve teklif ederim.

(Mâbetler kiraya verilmez ve ibadethane haricinde hiçbir iş için de kullanılamaz.)

Tokad Mebusu
Ahmet Gürkan

Reisliğe

Muvakkat encümen metni müzakereye esas ittihaz edildiği takdirde.

Encümenin birinci maddesi kira dondurulmasına dair bu kanunun bir müddet ile mukay-

yet olmıyarak ebedî olduğunu göstermektedir. Diğer hürriyetler gibi tasarruf ve akit hürriyeti de Anayasanın 70 nei maddesi mucibince Türklerin tabii haklarından. Fevkalâde zaruretler karşısında ve zarar miktarını aşmamak şartıyla bu hürriyetler muvakkat bir zaman için tahdid edilebilir, fakat muvakkat encümenin birinci maddede yaptığı gibi akit ve tasarruf serbestliği ebedî olarak ortadan kaldırılamaz, aksi mülâhaza şahsi hürriyeti tahdid eden örfi idarenin ebedî olarak tesis ve ilânı gibi hukuk esaslarına külliyen aykırı olur. Bu sebeple bu kanunun, Hükümet teklifinde olduğu gibi beş senelik bir müddetle meriyette kalabilmesi için birinci maddedeki (münasebetlerde) kelimesinden sonra (1 . VI . 1960 tarihine kadar) kelimelerinin konmasını arz ve teklif ederim.

Konya Mebusu
Hidayet Aydın

REİS — Komisyon. Takrirler hakkında; buyurun. •

MUVAKKAT ENCÜMEN M. M. PERTEV ARAT (İzmir) — Muhterem arkadaşlar; evvelâ Hidayet Aydın'le Emrullah Nutku arkadaşlarımızın, kanunun ünvanını tarif eden tekliflerine cevap vermek istiyorum. Kanunun daimî mahiyeti haiz olarak çıkarılmamasını, ancak Millî Korunma Kanununun 30 neu maddesinin tadili şeklinde bırakılmasını istiyorlar.

Kanunun daimî mahiyette çıkarılması geçirilen tecrübe itibarıyla lüzumlu görülmüş ve bunun hakkında da, Server Somuncuoğlu arkadaşımız bir kanun teklifinde bulunmuştur.

Millî Korunma Kanunu halen yürürlükte bulunan bir kanundur. Yarın Hükümet lüzum gösterir, bu kanunu meriyeten kaldırabilir. Bugün içinde bulunduğumuz iktisadi, sosyal hareketler itibarıyla gayrimenkul kiralarnın ne kadar müddetle devam edeceğini şimdiden kestirmeye imkân olmadığı içindir ki böyle bir kanunun tedvinine lüzum hâsıl olmuştur. Bundan evvel bir münasebetle de arz ettiğim gibi gönül arzu eder ki iki sene sonra bu mesele halledilsin ve kanun bir teklifle yürürlükten kalksın. Bu itibarla bu kanununuzun isminin gayrimenkul kiraları hakkında kanun olarak kalması ve daimî vasfı haiz olmasını yerinde bulmaktayız.

İkincisi, Ahmet Gürkan arkadaşımızın cami, mescit ve türbelerin kiraya verilmeyeceği hakkında bir teklifi mevcuttur. Esasen buraları ibadet yerleri olarak kullanılıyorsa mesele yoktur. İbadet yeri olarak kullanılmıyorsa mütevellilerin, Evkaf idaresinin buraları kiraya verip vermemesi kendi bilecekleri bir iştir. Bunlar böyle ihtiyaçları karşılayamayacak yerlerse Kira Kanunumuza mâbetler kiraya verilemez gibi bir kayıt koyarak mâlikleri tahdidetmiyelim. Bir bakımdan kanunun birinci maddesinin umumiyet vasfına aykırı olur. Bu bakımdan bu teklife komisyon olarak iştirak edemiyoruz.

Mahmut Goloğlu arkadaşımızın kanunun «şehir ve kasabalar» tâbirinin tatbikatta tereddütler doğuracağı hakkındaki mütalâasına gelince: Millî Korunma Kanunu, aşağı yukarı 15 seneden beri tatbik edilmektedir. Mahkeme içtihatları ile, Köy Kanunundaki tarif ile nerelerin şehir, nerelerin kasaba olduğu tahakkuk etmiş vaziyettedir. Bununla beraber arkadaşımızın teklifini kabulde komisyonumuz bir mahzur görmemiş ve bu hususun takdirini tamamen Meclisi Âliye bırakmıştır.

Hidayet Aydıner arkadaşımızın bu kanunun 5 sene ile tahdid edilmesi hakkındaki teklifine gelince; kanunun unvanı dolayısıyla arz ettiğim gibi, kanunlar için 1, 2, 5 sene diye bir müddet koymanın imkân dâhilinde olmadığına geçirdiğimiz tecrübeler delil ve şahittir. Mevcut kanun 1.VI.1955 tarihinde kalkacaktı, fakat içinde bulunduğumuz şartlar bu rejimi bir müddet daha devamı bizi mecbur etmiştir. Binaenaleyh bir kanun, daimî vasfı haiz olmak üzere tedvin edilir, ihtiyaç hâsıl olmadığı zaman bunu kaldırmak Meclisin irade ve tasarrufu dâhilindedir.

Yapılan tekliflere karşı komisyonumuzun mütalâası bundan ibarettir, efendim.

REİS — Takrirleri birer birer tekrar okuyorum.

(Trabzon Mebusu Emrullah Nutku'nun takririni tekrar okundu)

REİS — Komisyon buna taraftar değil. Bunu reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler.. Etmeyenler... Takrir reddedilmiştir.

(Trabzon Mebusu Mahmut Goloğlu'nun takririni tekrar okundu)

REİS — Komisyon bir mahzur görmüyor, teklifinde ısrar etmiyor.

Mahmut Goloğlu'nun bu teklifini reyinize arz ediyorum. Kabul edenler.. Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Komisyon filhal kabul ediyor mu?

MUVAKKAT ENCÜMEN MAZBATA MUHARRİRİ PERTEV ARAT (İzmir) — Evet efendim.

(Tokad Mebusu Ahmet Gürkan'ın takririni tekrar okundu)

REİS — Komisyon buna taraftar değil.

MUVAKKAT ENCÜMEN REİSİ HALİL İMRE (Bahkesir) — Alâkasız...

AHMET GÜRKAN (Tokad) — Söz istiyorum.

REİS — Buyurun. (Oylama esnasında söz verilmez, sesleri.) Efendim, kifayet takriri yoktur. Takriri reye koydum, konuştunuz. Başka söz isteyen arkadaş olursa ona da söz veririm.

AHMET GÜRKAN (Tokad) — Muhterem arkadaşlar, komisyon sözcüsü meseleyi o kadar tabii buluyor ki, sanki Vakıflar İdaresi isterse derhal mâbetleri boşaltabilir. Hayır arkadaşlar, Millî Korunma Kanunu tahliyeyi menetmiştir. Vakıflar İdaresi yüzden fazla dâva açmış ve hiçbirisinde de muvaffak olamamıştır. Camiler içinde atların nallandığını görmek ister misiniz arkadaşlar? Bir tek kilise gösterebilir misiniz ki tamirsiz, bakımsız olsun. Bu, bu memleketin viedan hürriyetini, dinî hislerini rencide eden bir mevzudur. Kanun, kira kanunudur. Binaların nasıl kiraya verileceğini tâyin etmektedir. Binaenaleyh tam yeridir ve teklifimin bu maddeye bir fıkra olarak eklenmesinin kabulünü rica ederim. (Alkışlar)

REİS — Her iki tarafı da dinlediniz. Şimdi takririni reyinize arz ediyorum; kabul edenler.. Etmeyenler.. Müsaade buyurun efendim, sayacağız. Şimdi takririni bir defa daha okutuyorum.

(Ahmet Gürkan'ın takririni tekrar okundu)

REİS — Takrir bu. Bunu madde olarak kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiş ve redaksiyon için encümene verilmiştir. (Alkışlar)

Diğer takrirleri okuyoruz.

(Hidayet Aydıner'in takririni tekrar okundu)

REİS — Buyurun Hidayet Aydıner.

HİDAYET AYDINER (Konya) — Efendim; komisyon sözcüsü bu kira rejiminin daha uzun yıllar devam edeceğini söylemektedir, ola-

bilir, fakat biz muvakkat hüküm koyarız da sonra temdid edilir. Aksi hal biz daimî idarei örfiye tesis edelim de sonra kaldırırız, demekle müsa-vidir. Onun için ben kanunun nihayet beş sene müddetle takyidini istiyorum. Çünkü asıl olan hürriyettir. Onun için takririmin kabulünü heyeti aliyenizden rica ederim.

REİS — Efendim arkadaşımızın tekliflerine, yani beş sene müddet kaydına komisyon iştirak etmiyor.

Takriri reylerinize arz ediyorum: Kabul edenler.. Etmeyenler.. Takrir reddedilmiştir.

Efendim, başka takrir olmadığına göre ve yüksek heyetinize kabul edilen takriirlere filhal encümen iştirak ettiği için muaddel şekliyle okuyup maddeyi reylerinize arz edeceğim.

MADDE 1. — Belediye teşkilâtı olan yerlere iskele, liman ve istasyonlardaki gayrimenkullerin (musakkaf olmıyanları hariç) kiralanmalarında, kirahyanla kiracı arasındaki hukuki münasebetlerde bu kanun ile Borçlar Kanununun bu kanuna aykırı olmıyan hükümleri tatbik olunur.

Mâbetler kiraya verilemez ve ibadethane haricinde hiçbir iş için de kullanılamaz.

REİS — Söz isteyen var mı?

BEHZAT BİLGİN (İzmir) — Efendim, Ahmet Gürkan arkadaşımızın takririndeki mâbet kelimesi çok şümül arz etmektedir. Mâbet olarak inşa edilmiş bütün mebanî bunun içine girmiş oluyor. Bu bakımdan Anadolu'da şu veya bu kasabada vaktiyle mâbet olarak inşa edilmiş fakat orada ikamet eden kimselerin bulunmaması dolayısıyla mâbetlik vasfı kalmamış ve bu itibarla kiraya verilmiş olan yerlerde halen mâbet mi telâkki ediliyor? Bu noktanın tavihini rica ediyorum.

OSMAN KAVRAKOĞLU (Rize) — Efendim, Ahmet Gürkan arkadaşımızın kabul edilen takririnde vâkı teklifin konacağı yer bu madde olmasa gerektir. Teklif 1939 dan önce kiraya verilmiş bulunan mâbetler ve dinî tesisler varsa bunlar bu kanunla kalsın, bundan sonra da verilmesin şeklindedir. Binaenaleyh bu bir muvakkat madde mevzuudur ve kanunun sonuna eklenmesi gerekir. Mâbetlerin bu kanunun şümülü dışında kaldığının tasrih edilmesi suretiyle evvelce kiraya verilmiş olanlar kalır, yenilerinin de kiraya verilmesi menedilmiş olur.

REİS — Encümenin bir diyeceği var mıdır?
PERTEV ARAT (İzmir) — Encümenin bir diyeceği yoktur.

AHMET GÜRKAN (Tokad) — Ben izah edeyim, teklif sahibiyim, teklifimin maksadı anlaşılabilir. —

REİS — Efendim, encümen teklifi kabul etti, metne aldı. Şimdi cevap vermeye lüzum görmüyor. Binaenaleyh konuşulacak başka bir mevzu da olmadığına göre maddeyi reyinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde okunduğu gibi kabul edilmiştir.

MADDE 2. — A) Birinci maddede yazılı yerlerdeki gayrimenkullerin kiralaları 1939 yılı kiralalarına, meskenlerde yüzde üç yüz, meskenlerden gayri yerlerde yüzde beş yüz zam yapılmak suretiyle bulunacak miktarı geçemez.

B) 1939 yılı kira bedelleri mukavele ile belli olmıyan veya 1939 yılından sonra kiraya vermeye başlanan yahut kullanma tarzı tamamen değiştirilerek kiralanan gayrimenkullerin kira bedelleri belediye encümenince 1939 rayici esas alınarak o mahal veya semtteki mümasillerine göre takdir edilen kira bedellerine yukardaki nispetlerde zamlar yapılmak suretiyle taayyün eder.

C) 1939 yılından sonra inşa edilen veya asli heyeti tevsi veya tebdil edilmek suretiyle esaslı olarak tadil edilmiş gayrimenkullerin; kira bedelleri Bina Vergisi Kanununa göre tahakkuk eden gayrisâfi iratları nazara alınarak tesbit edilen kiralalarına meskenlerde yüzde yüz, meskenlerden gayri yerlerde yüzde iki yüz zam yapılmak suretiyle bulunacak miktarı geçemez.

SERVER SOMUNCUOĞLU (Sinob) — Muhterem arkadaşlar, lâyihanın dikenli maddelerinden bir tanesi de, hiç şüphesiz budur. Şimdi kanunun tümü üzerinde konuşulurken, muhterem arkadaşlar tarafından ileri sürülen mütalâalara sıramız gelmediği için cevap verememiş idim.

Bendeniz, tekrardan kaçınarak kısaca bâzı noktalara işaret etmek istiyorum. Bendenizin teklifimi okuyan arkadaşlar, espri bakımından, hükümet tarafından Meclise sunulan lâyiha ile birleşmiş olduğunu mütalâa ve tesbit buyuracaklardır. Yalnız Hükümet lâyihasının esası ile bendenizin ayrıldığı nokta, hükümet bugünkü fiyat seviyesine göre teşekkül etmiş emsal kirayı ele almakta ve bendenizin, gayrimenkulün bugünkü kıymetine göre muayyen irat getirmesini

müdafa etmek istedim, esas itibariyle kıymette bugünün vaziyetine göre ele alınacağına nazaran ve fiyat seviyesi vaziyetine intibak etmesi dolayısıyla iki anlayış arasında bir mutabakat olduğuna işaret etmek isterim.

Bugün dünyanın her tarafında gayrimenkul sahipleri, bu gayrimenkullere tasarruf ettikleri zamanlar içerisinde bir taksime tâbi tutarak iratlar üzerinde bunları bâzı hükümlere bağlamak istemeleri tenkidedilmektedir.

Yani 1939 da bir gayrimenkule sahip vatan- daş ile 1948 de bir gayrimenkule sahip vatan- daşların, gayrimenkulden bekledikleri iratlar bakımından türlü kayıtlara bağlamayı, birisi- nin serbest, diğèrinin muayyen hudutlar için- de muamele görmesi keyfiyeti ne mantıkan, ne hukukan ve ne de iktisaden izah etmiye imkân yoktur. Ve fakat bu imkânsızlık karşısında şim- di ne yapalım sualini, yani derhal bir hal çare- sini istiyen bu dikenli meselenin Yüksek Mec- lisinizin birkaç günlük mesaisi ile halledilebil- mesi için, ileride yapılacak çalışmalara sadece işaret etmek suretiyle bendeniz encümen tasa- rısının ehveni şer bir hal çaresi olduğunu söy- lemek zorundayım. Zira, gayrimenkul kıymet- lerinin tâyininin, uzun bir çalışmaya mütevak- kif olduğunu çok muhterem arkadaşlarımın, Hükümet erkânının ve vekâlet temsilcisi arka- daşlarımın, komisyondaki beyanlarından anla- mış bulunuyorum. Binaenaleyh meselenin esa- sını, zamanlara ve şahsi mantığa ve birtakım hükümlere dayandıracak yerde daha esash kıy- met esasına istinadettirmekte elbette fayda var- dır. Fakat buna istinadettirinceye kadar muht- e olduğumuz zaman, bu meselenin hallinin çok sıkışık olması karşısında bizi ister istemez mü- vakkat bir formüle bağlamaya mecbur etmek- tidir.

Şimdi sayın arkadaşlarım, 1939 dan evvel- ki kiralarla 1944 senesine kadar yapılmış olan- lar bir gurup, 1944 ten 1947 senesine kadar ya- pılmış olanlar bir gurup, 1947 den sonra yapılmış ve serbest kira rejimine tâbi olanlar başka bir gurupa ayrılmış bulunmaktadır. 1939 rejimi- ne tâbi binaların kiralaları üzerinde, meskenler için % 300, meskenden gayrı yerler için de % 500 bir zammı bu kanun getirmektedir. Bu- nun mucip sebebi sorulacak olursa; bendeniz komisyondaki mesailere iştirak etmiş bir arka- daşınız olarak ve biraz da bu mevzua mütevazi

bilgimle eğilmiş bir arkadaşınız olarak söyleye- bilirim ki, hakikaten bir ilmî esas, kıstas bul- mak mümkün değildir. Buradaki metotlar sa- dece akıl ve mantık metotları olarak ortaya konmuş bulunmaktadır.

Şimdi vaziyet şudur : Neden 1939 kirasına zam, % 300 ve neden meskenden gayrı yerler- de % 300 den fazla?

Arkadaşlar; muhterem heyetinizin himaye- sine hakikaten lâyıık olan konu sadece mesken- lerdir. Bunu kabul etmek lâzım. Yani mesken- den gayrı, gayrimenkullerde birtakım iktisadi elemanlar birbirini tamamlarken birtakım ka- yıpların gelen iratlarla telâfisi mümkün iken onu da meskenler gibi dondurmada ne içtimai ne de mantıki sebep vardır. Meselâ, ticari fa- aliyeti içine alan gayrimenkullerdeki kirayı serbest bırakmamak, serbest piyasaya malik bir memleket için kolayca kabili izah değildir. Bu- rada müsaade ederseniz nazari bir izah yapaca- ğım. Meselâ, Fransa'da meskenler böylece don- durulmuş yeni yapılanlara kıymetlerine göre birtakım nispetler dâhilinde nema vermesini kabul etmiştir. Onun yanında ticari kira akit- lerini hususi bir kira rejimine tâbi tutmuştur. Bu rejimde mal sahibi ve kiracı serbest emsal kirayı mahkemenin takdir ettiği miktarı kabul edebilirler. Kiracı ödemediği takdirde hattâ takdir ve tâyin edilen kirayı mal sahibi kabul etmeyip akdi yenilemekten sarfınazar etse ken- di mülkünü ticarethane olarak kirahyan kira- cıyı çıkarmaktadır. Yalnız ilk nazarda, bu hü- küm, karşı tarafı, mütemadiyen mal sahibi ile bir taraflı birtakım empozisyona tâbi tuttuğunu anlatır. Halbuki arkadaşlar, Fransa'da «Fond de commerce» denen ticari bir müessese mev- cuttur. Bir binayı ticarethane olarak kirahyan kiracıya mal sahibi çık dediği zaman, o vakit mal sahibi ile kiracı arasındaki müşterek mü- nasebetlere murtabit «Fond de commerce» i öde- me mecburiyeti karşısında kiracı hakları korun- maktadır. Bu hak Fransız içtihatlarına göre o yerde ticaret yapan kimsenin beyan ettiği yıllık kazanım 3 - 4 misli olarak kabul edil- mektedir. Memleketimizde de vâzı kanunun ki- racı hakkını tanıması ve kira hakkına murtabit olan mütemmim hakkı da himaye etmesi gere- kir.

Türkiye'de, Yüksek Meclisin yıllarca evvel iz- har ettiği temenniye rağmen henüz Ticaret Kanu-

numuza böyle bir müessese konulmamıştır. Ortada Ford de Commerce diye bir müessesesi hukukiye mevcut değildir. O halde ticarethane kiralasını da şimdilik hususi bir rejime bağlamak zarureti aşikârdır.

Şahsi fikrimi sorarsanız, bendenizin görüşüm ticarethanelerde Hükümetin görüşüne mutabıktır. Emsale bağlamak lâzımdır. (Bravo sesleri) Bu mesele memleketin ekonomik şartları ile halledilecek bir mesele olduğuna göre, sosyal, iktisadi, hukuki ve politik yani bâzı arkadaşlarımın dediği gibi hakikaten dört başlı, bu itibarla da dört başı mamur bir hal çaresini isteyen bu meseleyi ne yapsak birtakım haksızlıkları taknin etmek zorunu bize verecektir. Fakat yapılan adaletsizlik, husule getireceği zararlar karşılıklı olduğu takdirde menfaatleri galip ise istemeye istemeye buna razı olmak lâzımdır.

Dört başı mamur bir kanunu Türkiye kalkınması tamam olduğu zaman, Türkiye'de inşaatın çok serbest ve bu sahaya yönelmiş olan sermayenin fazlaştığı bir zamanda yapacaksınız ve hattâ o zaman kanun yapmak lüzumunu da belki hissetmeden bunu tamamen serbestîye terkedeceksiniz. Ama vâzın kanun olarak o gün gelinceye kadar müdahale etmeye mecburuz. Dar gelirli veya çok az gelirli vatandaşlara bütün hürriyetlerin yanında çalışma hakkı hürriyeti gibi bir meskene sığınma ve barınma hakkını da tanımaya ve bu hakkını himaye etmeye mecbursunuz. Bu bakımdan bendeniz tasarının esasında böyle birtakım kategorilerin ayrılmasının suni bir taksim olduğunu kabul ediyorum. Ama bugün o suni taksimi bir kanun metnine de koyarak muvakkaten işi halletmenin lüzumuna da kaani bulunuyorum.

Şimdi 1939 kirasını neden esas alıyoruz? Bunlar encümende uzun uzun münakaşa edildi arkadaşlar. Hatırlarsınız 1939 kiralaları tarafeynin rızaları ile teşekkül etmiş, maddi, mânevi bir cebir altında değil, tamamen serbest mahiyette olan akitlerdir. Vâzın kanun 1940 da, 1939 kiralalarını dondurmıştır.

Bugün vaziyet nedir? İçinde bulunduğumuz şu günlerdeki fiyat seviyesiyle 1939 senesindeki fiyat seviyesi arasındaki fark ne kadardır? Bunu geçim endeksleri ve bir de toptan eşya fiyatları endeksleri vazihan göstermektedir. Bu rakamlara göz atacak olursak görürüz ki, aradaki fark yüzde 300 ün hayli üstündedir. O halde mantıki olarak

bugünkü hayat seviyesiyle 1939 daki seviye arasında bir mutabakata varmak lâzımdır. Klâsik iktisadi bir kaidedir; gayrimenkul iradı umumi fiyat konjonktürlerini çok arkadan takibederler. Bu iktisadi hakikate inanmış bulunan komisyon-daki arkadaşlarım - bendeniz de şahsan - inanmış bulunmaktayım. Bu metni kabul etmişlerdir.

Diğer taraftan da bu intıbak serbest seviyeye doğru giderken daha sert, daha âni hareketlerle cemiyeti zedelememek için meskenlerde % 300, meskenlerden gayrı yerlere % 500 ilâveyi kabul etmiş bulunmaktadır. Bendeniz bu kısa zamanda bundan daha iyi bir taknin hakikaten yapılacağına kaani değilim. O itibarla bir encümen üyesi gibi huzurunuzda, muvakkat zamana munhasır olmak şartıyla, bu hükümlerin müdafaasını üzerime aldım. Bundan sonra yapılacak mülklerin - bu mülkler bir sermaye envestismanı olduğuna, bu memleketin yatırım politikasıyla mütenazır reviş takibetmesi icabettiğine göre - ondan beklediği nemanın diğer nemalara uyması için maliyet esasının ele alınmasına hakikaten ihtiyaç vardır. Fakat bugün için encümenin yaptığından başka birsey yapmaya imkân yoktur, efendim. (Alkışlar)

REİS — Efendim, bir tahrir var müsaadenizle onu okutuyorum.

Yüksek Riyasete

Kira Kanununun maddelerine geçildiğine göre, ehemmiyeti ve müstaceliyeti derkâr olan bu kanun ile gündemdeki diğer maddelerin bayram tatilinden evvel çıkarılabilmesi için bayrama kadar, her gün öğleden evvel ve sonra Yüksek Kamutayın içtima etmesini arz ve teklif ederiz.

Ankara Ankara Elâzığ
Â. Benderlioğlu H. Bulgurlu M. Ş. Yazman

REİS — Her gün deyince 19 Mayıs da giriyor, kasdınız?

ÂTIF BENDERLİOĞLU (Ankara) — İçtima günleri.

REİS — İçtima günleri öğleden evvel olarak tasrih ediyorlar.

Efendim, Çarşamba ve Cuma günleri öğleden evvel de toplanılmasını teklif eden tahriri reyinize arz ediyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir. Bu karara göre Çarşamba günü saat 10 da toplanılacaktır.

Komisyon

MUVAKKAT ENCÜMEN M. M. PERTEV ARAT (İzmir) — Muhterem arkadaşlar kanunun en mühim maddesi olan bu madde dört fıkrayı muhtevindir. Konuşmaların fıkra fıkra yapılmasını ve müzakerenin bu şekilde idare edilmesini ve neticede maddenin fıkra fıkra reye konmasını Riyasetten rica ediyorum.

REİS — Maddeleri görüşüyoruz. Arkadaşların mütalâalarını fıkra fıkra beyan etmelerini rica ediyorum. Ayrı ayrı fıkralar için söz verilirse iş uzar.

Emrullah Nutku

EMRULLAH NUTKU (Trabzon) — Muhterem arkadaşlarım, Server Somuncuoğlu arkadaşımızın uzun görüşmesinden sonra ben söyleyeceklerini çok kısaltıyorum. Yalnız bâzı arkadaşlarımızın zihninde tereddütler vardır, bu neden üç, beş mislidir de iki, dört misli değildir. Bunların hepsi komisyonda tetkik mevzuu olmuştur. Bu tetkikin zedelenmemesi için bir defa esas kabul etmek lâzımdır. Bugün Taksim - Talimhanede 1939 kiraları 20 ilâ 40 liradır. Fatih semtinde bu, dört liradan başlar. Sonra en iyi ve en muteber semtimiz olan Maçka, Şişli, Nişantaşı'nda 1939 kiraları âzami 25 liradır. O itibarla bunda İstanbul için bir tenzilât yapmak mal sahiplerinin mağduriyetini mucip olur.

Ancak, buna mukabil Ankara'da bu nispetler hakikaten biraz fazladır. Atatürk Bulvarında 1939 kiralı binalar 40 liradan 60 liraya kadar gider. O itibarla bendeniz bu maddenin birinci fıkrasına bir fıkra ilâvesini rica ediyorum: Ancak nüfusu 500 000 den aşağı olan şehirlerde, ki Ankara ile bütün Anadolu şehirleri buna girmektedir, zam miktarı meskenlerde % 200, meskenlerden gayri yerlerde % 400 dür. Bu suretle komisyonun İstanbul'a ait tetkiklerini zedelememiş olmak suretiyle daha âdilâne bir iş yapmış olacağımıza kaaniim.

Şimdi, mademki fıkra fıkra görüşülüyor, şu halde ikinci maddenin (C) fıkrasına ait noktai nazarımı arz edeyim :

Muhterem arkadaşlarım, (C) bendinde 1939 yılı ile 1947 yılı arasında inşa edilen binaların iradı gayrisâfilerinin bir misli, yani yüzde yüz zammıyla kiraya tâbi olacağı belirtilmektedir.

Sayın arkadaşlarım bir defa, bilhassa şurasını kaydetmeliyim ki; 1939 senesi ile 1947 senesi arasında yapılmış olan gayrimenkuller iki çeşit muameleye tâbi tutulmuşlardır.

1939 la 1942 senesi ortalarına kadar inşa edilen binaların 1939 senesi iratlarından emsal aldığı ve o kiralara göre tahakkuk etmiş iratlarla kirası donduruldu. Ondan sonra ise bir tahrir yapılmıştır. Ve bu tahrir neticesinde yeni iratlar konması esas kabul edilmiştir. 1943 senesi Tesrinievvvelinden sonra ki, binalar da yeni şekilde tatbikat görmüştür. O itibarla bu iki çeşit binaları bir rejime tâbi tuttuğumuz takdirde 1943 e kadar yapılmış olan binalar 1939 a misal olarak çok dun bir kiraya mazhar olacaklar ve bir adaletsizlik ve mağduriyet olacaktır. Bu itibarla bendeniz burada 1939 dan sonra 3 Kasım 1942 tarihinden evvel yapılp kiraya verilenlerden meskenlerde yüzde 200 meskenden gayri yerlerde ise yüzde 300 ve bu tarihten sonra kiraya verilenlerden meskenlerde yüzde yüz, meskenden gayri olan yerlerde yüzde 200 zam yapılması suretiyle bulunacak miktarı geçemez, suretinde bir tadil teklif ediyorum.

İradı gayrisâfilerin takdirinde bu değişikliği yapmadığımız takdirde 1942 senesinde yapılmış olan binalar büyük zarar edeceklerdir arkadaşlar. Bir takrir veriyor, takdirinize sunuyorum.

Aziz arkadaşlarım, bir noktaya daha işaret etmek isterim. Dikkat ederseniz komisyonun tedvin ettiği metinde şu kadar zamlâ hâsıl olacak miktardan fazla olmaz, deniyor. Yani bu demektir ki bu kiralalar âzami hadlerdir, fazla olamaz, demek suretiyle, 1939 senesinde kiraya verilmiş yıpranmış binalar için de taraflar arasında serbest iradeye müstenit kontratolar yapabilecekleri tesbit edilmektedir. Bu elastikiyet hakikaten yerindedir. Çok doğrudur.

REİS — Adnan Tüfekcioğlu

ADNAN TÜFEKCİOĞLU (Giresun) —

Efendim, ikinci maddenin A fıkrasında bir noktayı açık görüyorum. O nokta da şudur; bugün heyeti umumiyeniz mesken buhranı karşısında bir tahdide gider durumdasınız ve kiralaları dondurma kararını da vermiş bulunuyoruz. Buna mukabil bugün sayfiye yerlerine giden birçok kimseler var. 1939 kirası ile bir yer işgal eder ayda 30 lira verir, buna % 300 zam kabul ediniz 90 lira senelik 1 200 lira eder. Fakat sayfiye yerine gider ayda iki bin, üç bin lira verir. Bugün sayfiye yerlerinde bir ev tutmak isterseniz yazlı kışlı hiç kimse kiraya vermez. Sebebi de ancak üç ay için yazlığına

kiraya vermek ister ve toptan da parasını alır. Benim bir takririm var, ben diyorum ki, sayfiye ve sair namlarla birden fazla mesken işgal edilen yerlerin kirasına yüzde beş yüz zam yapılır. Buradaki kasıt, şehirde oturduğu evin kirasını normal şekilde, normale yakın şekilde ödiyecek fakat sayfiyeye geldiği zaman yüksek kira vermez. Sayfiye yerleri yalnız bir yaz için kiraya verilmiştir.

İkinci bir teklifim; 1939 senesinde kiraya verilen meskenler için % 300 zam teklif edilmiş, kalorifer ve sairesi olmayan yerlere yüzde üç yüz zam yapılacak, diğer taraftan kaloriferli olan yerler için bir şey düşünülmemiş, düşünülmüş ama pek mâkul değil, mahrukat zammı gibi yüzde on bir şey. Kaloriferli yerler için, mahrukat zammını heyeti vekileye bırakmıştır.

9 nu devrede yaptığımız bir kanunla yüzde elli zam karşısında yine bu şekilde madde vardır. Heyeti Vekileye bırakmıştır. Heyeti Vekile birçok işleri arasında bu mağdur insanları düşünmemiştir. 1939 - 1940 senesinde kömürün tonunu 10 liraya alırken bugün kömürün tonu 55 liraya çıkmıştır. Hükümet bunun için en ufak bir zam yapmadığına göre, 1939 da kaloriferli yerde oturan kimsenin zaten zeviyeti düzgündür. Onun için kömür de dâhil olmak üzere % 400 e çıkarılmasını teklif ediyorum.

REİS — Mehmet Ali Sebük.

MEHMET ALİ SEBÜK (İzmir) — Muhterem arkadaşlar, komisyon tasarısında mevcut olan bu ikinci madde, işin belkemiğidir. Komisyon hakikaten çok iyi çalışmış ve bu maddeyi ortaya getirmiştir. Yalnız ben bir tatbikatçı olarak, kiracı ve mal sahibi, hâkim ve avukatın durumlarını göz önünde bulundurarak, bu kademeli kira rejiminin basite ircası lâzımgeldiğini düşünüyorum.

Maddenin A, B ve C fıkraları, pek zayıf vaziyetlerle yekdiğerine benziyen gayrimenkulleri ihtiva eden rejimlerdir. Bunların her üçünü ayrı kiraya tâbi tutmak, müthiş surette tatbikatta güçlüğü mucip olmaktadır. Bir kere B fıkrasındaki belediye encümenleri, C fıkrasındaki vergi kayıtları ve maliyetin durumu işin içine girdiği zaman, tahliye dâvaları çıkmaza giriyor, iş uzuyor ve halka bir nevi işkence du-

rumunu arz ediyor. Halbuki biz, şimdi esasen mükemmel bir kanun yapmak iddiasında değiliz, şimdi burada hiç olmazsa, bir sene müddetle devam ve ihtiyaca tekabül edebilecek bir kanun yapmak iddiasındayız. Bu itibarla, ben bir tatbikatçı olarak huzurunuzda şunu arz etmek isterim ki; kademeli olarak yazılmış olan bu ikinci maddenin üç fıkrasını bire irca etmek mümkündür. Eğer encümen bunu kabul ederse, halka çok büyük iyilik yapmış olacağız. Niçin?. Esasen bu kanun progresif bir kanundur. Bizim vazifemiz artık halkın, avukatların anlayamayacağı formaliteler içinde yoğrulmuş metinleri çözmektir. Bu üç metni değme avukat kavriyemez. Ben onbeş senedir bu kira rejimiyle meşgul bir arkadaşınızım. Bunları iki defa okumadan anlayamadım. Bizim vazifemiz kanunları halkın seviyesine indirmek ve onları avukatlara başvurmaksızın mahkemelerde dâvalarını takip imkânı bahsetmek olduğuna göre, bu üç metnin bire irca elzemdir. Şimdi bunun için bir teklif hazırlamış bulunuyorum.

Bundan maada, bu üç rejimin yanyana durması, üç nevi kiracı ve üç nevi mal sahibinin yaşaması demektir. Bir memlekette, bir vilâyette, yanyana üç rejim. Birisinin birinci fıkraya, ikincisinin ikinci fıkraya, üçüncüsünün üçüncü fıkraya dâhil olması adaleti zedeliyor. Biz, artık 17 seneden sonra, bu kanunun müzakeresinde, bu gibi kademeleri artık kaldırmaya mecburuz. Artık bu memlekette üç türlü rejim, üç türlü mal sahibi, üç türlü kiracıya yer yoktur. Bundan maada, bu kanunun (A) fıkrasındaki zam miktarını arz edeceğim : Burada meskenlere % 300 zam deniyor. Arkadaşlar, bu kanunun himaye ile mükellef olduğu dar ve sabit gelirlielerin hepsi buraya dâhildir. Bu parayı veremeyecekler çoktur.

Arkadaşlar, mal sahiplerinin bu kadar fazla sızlanmasına mahal yoktur. Çünkü kendi gayrimenkulleri esasen durduğu yerde üstüne koyuyor. 1939 da almış oldukları gayrimenkuller bugün hiç değilse beş on misli yükselmiştir. Onlar da lütfetsinler de zaten zor durumda bulunan dar ve sabit gelirlieleri tazyik yapmasınlar. Bu itibarla takdim etmiş olduğum teklifte bu gibi kiracılar için yalnız % 200 zam kabul ediyorum.

Akarlara gelince, gerçi arkadaşlar, bugün akarlarda oturanların çoğu zengin olmuştur,

bu bir vakiadır. Buna mukabil akar sahipleri zor durumdadır, bu da ikinci bir vakiadır. Fakat Yüksek Encümenin kabul ettiği % 500 zammı siz de kabul buyurursanız, bu zam, derhal piyasanın durumunu değiştirecektir. Derhal erzak ve eşya fiyatlarında buna göre otomatik bir zam olacaktır. Biz Meclis olarak, Hükümet de Hükümet olarak ihtikârla mücadele ederken, piyasanın pahalılığa doğru yükselmesine razı olamayız. Sırf bu bakımdan, piyasayı korumak için bunlara yapılması gereken zamların yüzde dört yüzden fazla olmaması icabettiği kanaatindeyim.

Her iki bakımdan takdim etmiş olduğum teklifimin kabulünü arz ve istirham ederim.

REİS — Tahir Akman.

TAHİR AKMAN (Çankırı) — Muhterem arkadaşlarım; ben meskenlerle meskenden gayri olan yerleri, hususiyetleri bugünkü şartlar içerisinde başka başka türlü olduğu için, ayrı ayrı mütalâa etmek istiyorum.

Evvelâ meskenleri ele alalım. 1939 dan bu yana 1955 e kadar 17 sene geçmiştir. Bu 17 sene zarfında birçok kiracılar yer değiştirmek suretiyle gerek hava parası vermek, gerek kiracı ile anlaşmak suretiyle. Öyle zannediyorum ki, 1953 te yani 6084 sayılı Kanunun neşri tarihindeki kiralara yakın bir kira ödemektedirler. Bunlardan belki % 10 veya % 20 istisna teşkil edebilir. Umumiyetle, İstanbul'da olsun, Ankara'da olsun kiralalar bu şekildedir. Küçük vilâyetlerde ise durum bambaşkadır, aşağı yukarı 1953 - 1954 rayici esastır. Bu itibarla ben deniz diyorum ki; 1939 daki meskenleri hepsini birleştirmek suretiyle 6084 sayılı Kanunun neşri tarihi olan 12 . V . 1953 tarihindeki rayice göre kiralananmalarının daha muvafık olacağına kaniim. Esasen geçen konuşmamda da arz ettiğim gibi, 1951, 1952, 1953 yıllarında memlekette meskenlerde büyük bir inşaat faaliyeti vardı. Hakikaten bu senelerde birçok meskenler inşa edilmiştir. Buna istinaden 6084 sayılı Kanun çıkarılmıştır. O günün rayiçleri Yüksek Meclisinize uygun görülmüş ve bu itibarla meskenlerde 1953 kirasına ırcamı talebediyorum.

Ticarethanelerde ise; ticarethanelerin durumu bambaşkadır. Ticarethanelerin durumuna geçmeden evvel şunu arz edeyim : Hükümetin mesken siyasetinde ön ayak olması lâzım gelir.

Şimdi biz bütün bu konuşmalarımızda kiracı ile mal sahibini karşı karşıya bırakıyoruz. Onlar hakkında bir kanun çıkarıyoruz. Fakat bunun neticesi ne olacaktır? Bu böyle devam edecek midir?. Onun için bir mesken siyasetinin takibedilmesi lâzım gelir. Hükümet bir fon ayırmalı, bankalar uzun vâde, az faizle kredi temin etmeli. Bunun üzerinde durularak mesken siyasetine gitmeliyiz. Hükümet hiçbir şey yapmasa da memurları ele alsa Ankara'da dahi mesken kiralalarının daha fazla yükselmesini önleyebilir.

Meselâ elimizde bir Saracoğlu Mahallesi var. Arkadaşlar, bu mahalle lükstür. Bundan istifade eden memurlar gayet mahduttur. 350 - 400 dür. Bu mahalle satılsa, bir döner sermaye elde edilse (ki, 25 - 30 milyon eder.) bankalardan da kredi temin edilmek şartıyla Ankara'daki memurlara ev temin etmek mümkündür. Tabii memurları borçlandırmak suretiyle. Bu usulle her sene yeni birçok evlerin yapılması kabildir. Ev demekten maksadım, kat mülkiyetine istinadeden blok apartmandır. Bu şekilde tedbirlerin alınması zaruridir kanaatindeyim.

Ticarethanelere gelince; 1939 dan bu yana yapılan ticarethaneler çok mahduttur. Ankara, İstanbul meydandadır, İzmir de böyledir. Hele küçük şehirlerimizde yapılan ticarethane çok azdır. Bu böyle olduğuna göre bu ticarethanelerin kiralarını 1953 rayicine göre tesbit etmek çok güçtür. Ticarethanelerde rayiç çok yüksektir, çünkü ticarethane mahduttur. Bunun yanında şehir nüfusu da çok artmıştır. Buna mukabil şehirlerde iş-tira kabiliyeti de artmıştır. Bu ticarethane azlığı karşısında ticarethane kiraları normalin üstünde âdeta ihtikâra doğru gider bir vaziyettedir. Bu ihtikâr yüzünden bir ticarethane, malûmu âliniz, aşağı yukarı yapılan inşaat masrafını bir buçuk senede itfa ediyor. Bu hususta geçen sefer misal verdim. Şu kapalı çarşı 280 bin liraya yapılmıştır. Senede 200 bin lira icar alıyor. Biz bu rayici kabul edersek emsal alınacaktır. İstanbul'da, Ankara'da birçok ticarethaneler bu vaziyet devam ettiği takdirde 5 - 6 bin liraya kiralanaacaktır. 1939 dan bu yana yapılan ticarethane miktarı Ankara, İstanbul başta olmak üzere % 10 u geçmez. 1939 kiralalarını nazarı itibara alarak bunlara bir miktar zam yapalım. Bu miktara esnaf da razı, 300 - 500 ne ise yeter ki, yerinden oynamasın, mal sahibi ile karşı karşıya gelip büyük bir ihtilâfa düşmesin. 1939 kiralaları nazarı itibara alın-

rak Ankara'da % 500 ve Ankara'nın gayri yerlerde % 600 yapılabilir. Yalnız küçük kasabalarımızda % 600 belki fazla gelebilir. Ona da bir fıkra ilâve etmek suretiyle meselâ : Hiçbir suretle rayiç bedeli geçemez, demek suretiyle bu husus da temin edilebilir.

1939 dan sonra yapılan meskenlerden gayri yerler için 1939 un zamlı kiralari emsal alınmak suretiyle kiralari tâyin edilebilir. Ve öyle zannediyorum ki, bu yapıldığı takdirde mal sahipleri hiç de mağdur olmazlar ve meskenlerden daha fazla kira alabilirler.

Şunu da arz edeyim ki, bu memlekette ticarethane ve iş yerleri bir mesele olmuştur. Demin de arz ettiğim gibi, büyük şehirlerde nüfus artışıyla mütenasip olarak ticarethanelerde bir artış olmamıştır. Bugün Ulus meydanında bir han yapılmaktadır. Geç kalmıştır. Fakat Ulus'tan Yenışehre kadar yolun kenarı bomboştur. Buralarda belediye, özel idareler veya bunlar hususi şahıslarla iş birliği yaparak buralarda ticarethaneler yapabilirler. İstanbul da hâkeza böyledir. Bir zamanlar İstanbul'da Haydarpaşa toptancılar için ticarethane yapılacaktı ve toptancıları İstanbul'da Haydarpaşa'da yeni yapılan ticarethanelere nakledilmişti. Ve hattâ bulvardan ta Beyoğlu'na kadar da ticarethane yapılması mümkündür. Ticarethane derdi bir taraftan halledilirse, bir taraftan da mesken siyaseti takib edilirse önümüzdeki senelerde bu kanunu tamamen ortadan kaldırmak mümkündür.

REİS — Sinan Tekelioğlu.

SİNAN TEKELİOĞLU (Seyhan) — Arkadaşlar, bu madde yalnız ev sahipleriyle kiracıları alâkadar etmiyor. Bilhassa dar gelirli, memurları alâkadar ediyor. Ne zam yapılsa yapılsın, bu zamları veremeyecek kabiliyette olan memurları, dar gelirli Hükümetin düşünmesi lâzımgelir. Bir hafta sonra Meclisi tatil ediyoruz. Kanunu da çıkarıyoruz. Ev sahipleriyle karşı karşıya gelecek olan bu zavallı insanlar bu zammedilen fiyatları ne suretle vereceklerdir. Ceplerimizde dar gelirlilerden gelen binlerce mektup var, Bir tanesi de mağaza sahibinden geliyor. Dinlerseniz okuyayım : Çok kısadır. İzmir - Karşıyaka'da 1952 yılında inşa edilen ve 1600 liraya kira ile tutulan mağazayı 1954 de 1800 liraya ve bugün de 3000 liraya tutuyorum. Bu yüzden terki ticaret zorundayım diyor. Eğer biz bu şekilde bırakırsak kiracı yine

kirayı verecek fakat bunu yine zavallı dar gelirli ve memurlardan çıkaracaktır. Ben bunları arz ediyorum. Hükümetten kimse yok, acaba sesimi duyurabildim mi, bilmem? 200 lira maaş alan bir adam eğer binasına zammedilirse bu defa 260 lira kira verecektir, demektir. Bu adam aldığı tamamen kiraya verse geriye bir de borçlu kalacaktır. Binenaleyh Hükümetten rica ediyorum, bu kanunu kabul ederken bu kanundan zarar görececek 350 - 370 bin tutarında memur vatandaşları koruyacak bir kanunu da hemen getirsinler, tatile girmekte olduğumuz şu günlerde bunu da beraber çıkaralım. Ben Başvekilden rica ediyorum, bu kanunu getirsinler, süratle çıkartsınlar, ondan sonra bu kanun da beraber çıkarsa dar gelirliyi korumuş ve bilhassa memur vatandaşların ödeme kudretlerini artırmış oluruz. Yani bu suretle ev sahiplerini değil memurları da dar gelirliyi de kayırmış oluruz.

REİS — Cemâl Tüzün.

CEMAL TÜZÜN (Kocaeli) — Kira kanununu her ne suretle çıkarırsak çıkaralım, ne mal sahiplerini ve ne de kiracıları tam mânâsıyla memnun etmemize imkân tasavvur etmiyorum.

Muhterem arkadaşlarım, bütün çalışmalarımız bütün sâyü gayretimiz her iki tarafı mümkün mertebe memnun etmek gayesi etrafında toplanır. Bu cümleden olarak bütün millet vekilleri ve topyekûn Türk milleti bütün vatandaşlarımızın meşru kazançlarla mal mülk sahibi olmalarını arzu eder ve bu hususta elimizden gelen bütün tedbirleri ittihaz ederiz.

Muhterem arkadaşlar, mal sahibi, mülk sahibi olan vatandaşlar istikballerini esasen kazanmış demektir. Türkiye'de İstanbul, Ankara gibi büyük vilâyet merkezlerinde han, hamam sahibi bulunan büyük mülk sahiplerinin nispeti memur, işçi, emekli gibi vatandaşlarımıza nazaran azdır ve fakat biz, bunlar istikballerini kazanmıştır diye de onların hukukunu bertaraf edecek değiliz.

Arkadaşlar, büyük şehir ve kaza merkezlerinde oturan vatandaşların bir kısmı için bu büyük bir külfettir, buralarda oturanları işçi vatandaşlar, memur vatandaşlar, mütekait vatandaşlar teşkil etmektedir. Bu kabîl arkadaşlarımızın gelirleri 1939 senesine nazaran % 300

nispetinde çoğalmış değildir. O halde kanunun bu maddesini tedvin ederken yapılan bu % 300 zam fazladır. Yukarda arz ettiğim memur, işçi ve mütekait arkadaşlar mağdur olacaklar ve bu kirayı ödiyemeyeceklerdir. Onlar için ıstırap yaratmış olacağız. Bu bakımdan meskenlere yapılan zammın % 200, ticarethanelere yapılan zammın da % 400 olmasını teklif ediyorum. Bu hususta bir de önerge takdim ediyorum kabulünü arz ve ıstırham eylerim.

REİS — Hidayet Aydın.

HİDAYET AYDINER (Konya) — Muhterem arkadaşlar, bugün iki çeşit serbest kira vardır. Bunlar mal sahibinin kayfî ve arzusu ile kiraya verilmiyor. Kanunla veriliyor. Birisi 1947 de çıkarılan 5020 sayılı Kanun. Bu kanunla yeni yapılan binalar serbesttir, diyor. Bu birinci kategori. İkincisi : Geçen sene çıkardığımız bir kanunla boşalan gayrimenkullerin kirası serbesttir, dedik.

Şimdi, encümen 5020 sayılı Kanunla serbest verilen kiraları 1953 e ircaen bizim noktai nazarımıza göre 1955 senesine ircaen donduruyor. Anladık. (O 3 nü madde sesleri)

Hayır arkadaşlar, ikinci maddenin A bendi üzerinde konuşuyorum, arkadaşlarım dikkat etsinler.

Şimdi, geçen sene bizim serbest bıraktığımız gayrimenkul kiralalarını dondurmuyor. 1939 senesi kira rejimine irca ediyor. Halbuki serbestiyet aynı serbestiyettir, bu hak kanunla verilmiştir. Binaenaleyh bütün serbest kiralalar hakkında aynı dondurmaya yapmak, 1955 Haziranının birinden itibaren hepsine aynı dondurma hükmünün konulması lâzımdır. Yoksa geçen sene kanunla serbestiyet iktisabeden, tarafların rızasıyle akde bağlanan kiralaları keenlemeyekün addederek, yapılan akitleri bertaraf ederek 1939 kirasına irca ile zamlara tâbi tutmak yanlıştır.

Bendeniz komisyon âzasiyle görüştüm, diyorlar ki, geçen sene serbest bıraktığımız 1939 kira rejimine bağlı yerler için yapılan akitlerde süüistimal edilmiştir.

Arkadaşlar, vatandaşlar için böyle bir suizan beslenemez, kanun bu hakkı kendisine vermiştir, hilâfı sabit oluncaya kadar süüistimal damgasını vatandaşlara yapıştırmak doğru olmaz. Gerek 5020 gerek 6084 sayılı Kanunla kendilerine serbest verilen mecurlerin bugünkü kiralalarını don-

duralım, fakat 6084 sayılı Kanunla verdiğimiz serbestiyeye müsteniden yapılan akitler nül addetmiyelim, 1939 a irca etmiyelim. Bu hukuk esaslarına münafidir.

Emrullah Nutku arkadaşımız, gayet mühim bir noktaya temas ettiler. 1940 senesinde yapılmış olan gayrimenkullerin kiralaları % 100 zamma tâbidir, komisyon noktai nazarına göre. İstanbul'da 1940 senesi mecburi tahliye senesi idi. O sene kiralalar 1939 dan daha aşağı idi. Misal; Şişli'de Operatör Raif Bey Sokağındaki dört katlı bir apartmanda oturan dul bir kadın bana gelerek ağladı, feryat etti. Kocamın metrukâtını, herşeyimi bu dört katlı apartmana verdim. onu satınaldım. Bu apartman 1940 senesinde yapıldığı için, geçen sene yapılan bütün zamlardan müstesnadır. Dairesini 50 liraya kiraya veriyorum, bir dairende kendim oturuyorum, üç daireden 150 lira kira alıyorum, 50 lirası masraf bana 100 lira kalıyor, rica ederim bununla geçinilir mi?.

1940 senesi kiralaları üzerinde Emrullah Nutku arkadaşım dikkatle durmuştur, 1940 kiralalarına % 100 zamlarla iktifa etmek doğru değildir, adletsizdir. Onun için Emrullah Nutku arkadaşımın teklifinin kabulünü rica ediyorum.

Bir de sayfiye kiralaları meselesi vardır. Bir faciadır, vatandaşa suç işletiyoruz. 1940 senesinden beri Büyükkada'da ve diğer yerlerde kiraya verilen sayfiyelerin kiralaları bugün ne durumdadır?. Milli Korunma Kanununda sayfiyeye ait bir istisna var mıdır?. Yoktu. Olmamasının neticesi ne oluyor?. Bu sayfiye mucirlerine suç işletiyoruz, müstecirleri de bu suça iştirak ettiriyoruz. İş bununla da kalmıyor, sayfiye kiralaları serbest olmadığı için mucir aldığı parayı devlete karşı Gelir Vergisi matrahı olarak gösteremiyor. Saklıyor, Devlet bunun için milyonlarca lira varidatından mahrum kalıyor.

Çok rica ediyorum, madem ki mesken ihtiyacı olanlar için bu tahdidatı koyuyoruz; mesken zarureti mefhumuna dâhil olmıyan sayfiyeler için bu tahdidi koymıyalım. Komisyonu bu hususta insafa davet ederim. Lûtfen bunun üzerinde düşünsünler. Daha fazla gelir temin eden ve sayfiye olarak kullanılan yerler milyonlarca lira Gelir Vergisinden hariç kalmaktadır ve sayfiye sahibi ile kiracıları anlaşmaktadır.

Binaenaleyh iki teklifim vardır : 1. Geçen sene çıkardığımız 6084 sayılı Kanunla kendile-

rine serbestî verdiğimiz vatandaşların serbestî-sini geri almalıyım. 1 . VI . 1955 tarihinden sonra kiraları dondurmaya taraftarım. Komisyonun 5020 sayılı Kanunda gayrimenkullerde yaptığı gibi. Fakat bunları yaparken rızayı tarafeyna addedip 1939 daki vaziyete irca etmek doğru değildir. Bunun için A ve B bentlerinin ıslahı lâzımdır. Bir teklifim budur. Bu meseleyi komisyon sözcüsüne sordum; esbabı mucibeleri şudur: 6084 sayılı Kanunla verdiğimiz serbestî suiistimal edilmiştir, bunu kabul etmiyoruz diyorlar. Otomatik zamda ısrar ediyorlar.

Emrullah Nutku arkadaşımın; 1940 senesinde gayrimenkul kiralalarına vâkı zammın tezyidi hakkındaki teklifi ile bendenizin tekliflerimin kabulünü rica ediyorum.

REİS — Encümen namına Halil İmre.

Kifayet takriri vardır. Size söz veriyorum. Bir mebusa daha vereceğim. Sonra kifayeti reye koyacağım.

MUVAKKAT ENCÜMEN REİSİ HALİL İMRE (Sivas) — Muhterem arkadaşlarım..

REİS — Bir noktaya işaret edeyim. Pertev Arat arkadaşımız komisyon namına konuşacaklardır.

HALİL İMRE (Devamla) — Hidayet Aydiner arkadaşımınla Mehmet Ali Sebük arkadaşımın şu kanunun birinci, ikinci ve üçüncü maddelerin birbiriyle ahenk ve nispetine ait tereddütlerini izhar etmemiş olsalardı şu mâruzatta bulunmamın sebebi yoktu. Arz edeyim:

Birinci madde ile kabul ettiğiniz gibi tahdid dahi tâyin ettik. İkinci, üçüncü maddeden elimizde kalan mevzuun tanzimidir. Mesele nedir? 1939 tahditleri, bir de 1947 tahditleri.. 1939 dan 1947 ye kadar olan devre dümdüz cereyan etmemiştir. 1939 dan sonra bir 1944 merhalesi vardır. O, 1944 merhalesindeki bizim (C) fıkramızı alâkadar eder. 1939 dan 1944 e kadar 1939 rayicine göre iratlar belediye encümenlerince tâyin ediliyordu. 1944 den 1947 ye kadar, aşağı yukarı, 1947 senesinde 5020 sayılı Kanunun öncüsü mahiyetindedir. 1939 kiralalarına göre belediye encümenlerince takdir edilen kiralaların kifayetsizliği mülâhazasıyla bir nevi iradı gayrisâfiye göre tâyin edilen sistem başlar. Bu sistem, şayanı dikkattir ki, 1944 ile 1947 arasında kira tâyininde 1939 emsali terkedilmiştir. O kadar terkedilmiştir ki, ondan sonraki bütün

zamlar da iradı gayrisâfiye göre irat tesbit edilmiştir. Hattâ 6084 de dahi istisna edilmiştir. Şu halde ikinci maddenin b ve c fıkraları tahditli rejimin iki kategorisini ifade etmektedir. Birisi 39 iradına göre, diğeri de emsali gayrisâfiye göre kira tesbiti halidir. Ondan sonra üçüncü madde 1947 ve 1953 den bugüne kadar serbest kira sahasıdır. Bu da iki fıkrayı ihtiva etmektedir. Bir tanesi 1947 de inşa edildikleri için serbest kiralı olanlar, bir tanesi de tahliye edilmiş oldukları için serbest kiralı olanlar. Bunların heyeti umumiyesi üçüncü maddede serbestçe kiralyanlar katagorisindedir. Biz 1953 dedik. Bu kanunun neşri tarihinde dondurulmuş olan kiralardır. Bu noktayı metnin ve strüktürünün izahı olarak arz etmek isterim.

REİS — Pertev Arat.

MUVAKKAT ENCÜMEN MAZBATA MUHARRİRİ PERTEV ARAT (İzmir) — Muhtelif arkadaşlar tarafından vâkı teklif ve temenilere kısaca arzı cevap edeceğim.

Emrullah Nutku arkadaşımız yaptığı bir teklifle, nüfusu 500 binden aşağı olan şehirlerimizde zam nisbetinin düşülmesini ileri sürdüler. O takdirde bu ikinci madde sadece İstanbul için tatbik edilecek, Ankara, Adana gibi aynı sıkıntıyı çeken şehirlerimiz bu zamlardan istifade edemeyeceklerdir. Bu ise kanunun maksadı ile telif kabul etmez. Sonra, aynı şehrin muhtelif semtlerinde de fiyat farkları olmaktadır. Bunların arz ve talebe bırakılması lâzımdır. Bu itibarla, nüfusu 500 binden aşağı şehirlerde şöyle, fazla olan şehirlerde böyle zam yapılır şeklinde bir nispet tâyini uygun değildir. Bu sebeplerle komisyonumuz bu teklife iştirak etmemektedir.

Bir arkadaşımız da 1940 dan sonrakiler için ayrı bir zam teklif etmektedir. Bunu da kanunun esası ile telif edemiyoruz ve iştirak etmiyoruz.

Adnan Tüfekçioğlu arkadaşımız, birden fazla gayrimenkul işgal edenler yüzde 500 zamma tâbi olsunlar şeklinde bir teklif yapmışlardır. Biz meskenlerde % 300 ilâve yapmak suretiyle iki veya üç yer işgal ediyorsa bu zamlar bu yerleri işgal etmiye devam edebilirler. Fakat bir kişi iki yeri işgal ederse yine zam % 300 olsun, dedik ki, bu suretle umumiyet kaidesinden ayrılmamayı düşündük.

Arkadaşımız, kaloriferli binalarda zammın % 400 olmasını teklif ediyorlar. Bir defa, bu binalar vasıf bakımından diğerlerine nazaran farklıdır. Yoksa zam itibarıyla bir fark arz etmez. Onun için bu tadilde bu gibi kaloriferli binalar için ayrıca bir zam kabul edilmiş değildir. Zaten 1939 da bilfarz kaloriferli binalar 150 ise diğerleri 100 lira idi. Binaenaleyh yeni kanunla bunlara ayrıca bir de kalorifer zammı yapılması icabetmez. Kömür fiyatlarının kira bedeline inikâsı nispeti hükümetçe tâyin edileceği tesbit olunmuştur. Bu da eski rejimdir. Zaten binanın vasfına dâhil olan bir husus ayrıca zam mevzuu olamaz.

Mehmet Ali Sebük arkadaşımızın, maddenin mütaaddit fıkralarının bir fıkra haline irca edilmesi hakkındaki mütalâasma encümen başkanımız cevap verdiği için bunlar üzerinde durmıyacagım.

Yalnız, meskenler için % 300, meskenden gayri yerler için % 500 zammın fazla olduğunu izah ettiler. Esbabı mucibemizde arz ettiğimiz veçhile bu rakamları, genel endeks rakamlarını esas tutarak tesbit ettik. 1938 de 101 olan bugün 600 olmuştur. Aşağı yukarı % 500 bir zam vardır. Bunu esas alarak bilhassa ticarethanelerde 1939 kiralarna % 500 zam yapmayı muvafık bulduk. İnşaat malzemesi de aşağı yukarı bu kadar artış kaydetmiştir.

Meskenlerin bu kadar zamma tahammülü olmadığı için % 300 zammı kâfi gördük. Yalnız, derhal şunu da ilâve edeyim ki; bu, bizim tesbit ettiğimiz miktarları Yüksek Meclisiniz fazla görürse en isabetli kararı alır, bu rakamları tenzil edebilirsiniz. Bizim, komisyon olarak ısrarımız yoktur.

Sinan Tekelioğlu arkadaşımız, dar gelirli-ler bu kirayı nasıl vereceklerdir, dediler. Biz, vâzı kanun olarak dar gelirliyi de, mal sahiplerini de birlikte düşünmek mecburiyetindeyiz.

Hidayet Aydın arkadaşımız verdiği takrirdede...

HİDAYET AYDINER (Konya) — Komisyon reisiyle görüşüp mutabakata vardığımdan takririmi geri alıyorum, cevap vermenize mahal yoktur.

PERTEV ARAT (Devamla) — Bir arkadaşımız, sayfiyelerden ve fiyatlarının fâhiş olduğundan bahsettiler. Belediye hududu içindekiler gayet tabii olarak bu kanunla tanzim edilmiş

olacaktır. Ama, sayfiye yeridir, diye Uludağ'daki bir binayı da burada derpiş etmek kanunun maksadı dışındadır. Bu sebeple bunun ayrı bir mevzu olarak ele alınmamış olması da gayet tabiidir.

İleri sürülen temenni ve teklifler hakkındaki görüşlerimiz bundan ibarettir.

HÂDİ HÜSMAN (İstanbul) — Bir sual. 1939 dan evvel kiraya verilen binalarda 1939 dan sonra kalorifer tesisatı yapılırsa vaziyet ne olacak? Buna ait bir zam imkânı yoktur.

PERTEV ARAT (Devamla) — C fıkrasında hüküm vardır, orada; «1939 yılından sonra inşa edilen veya asli heyeti tevsi veya tadil edilmek suretiyle esaslı olarak tadil edilmiş...» deniyor. Oraya girebilir. Bizim mülâhazamız budur.

HİLMİ DURA (Kastamonu) — Bir sual, 1939 yılı kira bedelleri mukavelename ile belli ise % 300 ve % 500 zamla, mukavelename ile belli değilse, belediye encümenlerince takdir edilen kiralara denmektedir.

Maddedeki mukaveleden maksat, yazılı mukavele midir, yoksa şifahi mukavele midir? Yazılı mukavele ise, umumiyetle akit mânasını ifade ettiğine göre yazılı mukaveleyi tazammum etmez. Buraya yazılı kelimesinin ilâve edilmesi lâzımgeldiği kanaatindeyim.

REİS — Sual hududu dışına çıkmıyalım lütfen.

PERTEV ARAT (Devamla) — Biliyorsunuz Borçlar Kanununa göre kira akdinde şekle tâbi yazılı bir mukavele şart değildir. Bu itibarla yazılı mukavele lâzımdır diye bir kayıt koyamayız. Evvelce İcar Akar Nizamnamesi bu akdin yazılı olmasını icabettiriyordu, İcar ve Akar Nizamnamesi kalkmış olduğuna göre mukavelelerin yazılı olması şartını bertaraf etmiştir. Bu itibarla 1939 da yazılı mukaveleler diyemeyiz. Onun için yazılı mukavele olmadığı şüpheden varestedir.

HİLMİ DURA (Kastamonu) — Üçüncü maddede yazılı veya sözlü mukavele...

REİS — 3 ncü maddeye geçmedik, 3 ncü maddede söylersiniz.

HİLMİ DURA (Devamla) — İkinci madde üzerinde konuşuyorum. Encümen yazılı ve sözlü mukaveleyi kabul ediyorlar. Halbuki kanunun bir maddesinde başka, diğer maddesinde başka ifadeler vardır.

PERTEV ARAT (Devamla) — Efendim, hal ve şartlar değiştiği için bu tâbirler konulmuş olabilir.

REİS — Tamam efendim.

MEHMET ALİ SEBÜK (İzmir) — Bir sual.

Takririmi tavzih bakımından soruyorum : 1939 senesinde kirası 100 lira olan meskenin bu tasarıya göre kirası ne olacaktır?

PERTEV ARAT (Devamla) — 1939 daki kirası 100 lira olan bir meskenin kirası, bizim hazırladığımız metin aynen kabul edilirse % 300 zamlı kirası 400 lira olacaktır. Meskenden gayri yerlerde ise % 500 zam ile 600 lira olacaktır.

REİS — Tamam.

Burhanettin Onat

BURHANETTİN ONAT (Antalya) — Muhterem arkadaşlar; demin telâş ettim, geçen günkü takrirden ısrar edilip bu kanunun yine bir sene geri bırakılmasından çok korkmuştum arkadaşlar.

Arkadaşlar, günlerden beri bu kira kanunu üzerinde çekişiliyor, fikirler gibi menfaatler de çarpışıyor, besbelli. Yani eski bir ata sözü vardır; kasaba yağ kaygısı, keçiye can kaygısı.

Arkadaşlar, bu kanun Meclise geldi, geliyor diye konuşulduğu günden itibaren kara kara düşünen vatandaşlar vardır. Kiracılar bir türlü düşünüyor, ev sahipleri bir türlü düşünüyor, biz her ikisini de düşünüyoruz. Ama bu işte mutlak bir adalet tesisine maalesef imkân yoktur arkadaşlar. Çünkü iktisadiyatın da tabiat kanunları gibi kendine mahsus değişmez kanunları vardır.

Ondan ayrıldık mı idi zorlama ile elbette huzursuzluk meydana gelir. Ben diğer teferrüatı değil de arkadaşlar bu kanun ortaya konduğundan beri Sinan Tekelioğlu arkadaşım gibi zihnimi en çok işgal eden memurlar olmaktadır. 1939 senesinde evini, apartmanını, mülkünü kiraya vermiş olan bir apartman sahibinin o günkü fiyatlarla iktifa etmesine imkân yoktur. Bunu hakkelinsaf kabul etmek lâzımgelir. Bilhassa kocası ölmüş, kendisine bir mülk kalmış yahut aldığı tazminatla bir mülk edinmiş, çocuklarının geçimi için başka geliri olmayan ev sahibi, bakes bir kadın tasavvur edin. Dünkü yani 1939 senesindeki kira ile geçin, demeye hakkımız yoktur arkadaşlar. Bir arkadaşımız, apartman, mülk sahibi olan, hayatını kurtarmıştır, dedi. Böyle değil arkadaşlar, hepsi

böyle değildir. Buna karşılık aynı evde oturan bir memur farzedelim. Şimdi o, muhtar vaziyette olan mal sahibini kurtarmak için kirayı % 300 artırdığında o memur için o zaman ıstırap başlayacaktır. Bunun kolayı var arkadaşlar; apartman sahibinin, mülk sahibinin kira bedeli % 300 artacaktır. 1939'a göre, buna itiraz etmiyorum. Burada oturacak vatandaş eğer memur değil de tüccar ise daha çok kazanıyor. Esnafsa daha çok, kazanıyor, işçi ise eskiye nazaran daha çok yevmiye alıyor. Bunlar için ıstırap yoktur. ıstırap, sabit gelirlide ve memurdadır. Memur bugünkü şartlar içinde bütçesini santimi santimine hesaphyarak ayarlamıştır. Değil % 300, % 3 artışın bile onun hayat standardı üzerinde bir tesiri olacaktır. 300 lira maaş alan bir memur eğer 50 lira veriyorsa, bu kanunun yürürlüğe girdiği ândan itibaren ev kirası olarak birdenbier 200 lira verecektir. Arkadaşlar, 100 lira ile nasıl geçinir? Biz, Büyük Millet Meclisi olarak bunu düşünmeye ve bu dâvayı halletmeye mecburuz. Yoksa bu kanun yürürlüğe girdiği ândan itibaren bir memur muhacereti başlayacaktır, feci bir muhaceret. 300 lira aylığından 50 lirayı veremiyen 200 lirayı nasıl verebilir? Bir şey yapmaya mecburuz, evet bir şey yapmaya mecburuz. Bir kanun çıkarmaya mecburuz. Ama bugün Devlet idaresini elinde tutan, Devletin emniyetiyle, âsaiyetiyle, idaresiyle en sıkı şekilde ve birinci derecede alâkadâr olan memurun ihtiyacını halletmezsek bu kanuna, çıkmış nazariyle bakamayız arkadaşlar.

Ne yapacağız Bence basit görünen bir şey var arkadaşlar. Bunun için verdiğim misali alayım. Yine üç yüz lira alan bir memur elli liraya otururken evinin kirası 200 liraya mı çıktı 150 lirasını hükümet versin; hükümet ödesin.

Nasıl öder? Bunun bütçeye tahmil edeceği masraf, bunun malî portesi ne olur? Biraz düşünecek olursa artan kira bedeliyle beraber Gelir Vergisi de yüzde üç yüz artıyor demektir. Oradan alacağımı oraya versin. Eğer o da yetişmezse, ki yetişeceğini zannediyorum, o da yetişmezse memurun dışından tırnağından artırarak biriktirdiği, yahut dışından tırnağından sökülerek alınıp biriktirilmiş bir milyar birkaç yüz milyon lirasından buhran zâil olunca ya kadar istiane edilebilir. Ne yapıp yapalım ar-

kadaşlar bu vâdide memurumuzu ezdirmiyelim, ona ıstırap çektirmiyelim. Bugünkü şartlar içinde el uzatılmaya, düşünülmeğe, yardım edilmeye değer sınıf içinde birinci derecede ön plânda bulunan sınıf memur sınıfıdır. Bunun için, arz ettiğim esaslar dâhilinde bir önerge veriyorum, kabulü veyahut reddi Yüksek Heyetinize aittir.

REİS — Efendim; kifayet takriri var, okuyorum.

Yüksek Reisliğe

İkinci madde üzerindeki müzakereler kâfidir. Kifayetin reye konmasını arz ve teklif ederim.

Zonguldak

N. Kirişcioglu

REİS — Aleyhinde Behzat Bilgin, buyurun.

BEHZAT BİLGİN (İzmir) — Muhterem arkadaşlarım, eğer müstaceliyet takriri kabul edilmiş olmasaydı bu kifayet takrirlerinin maddeler üzerine gelmesi bir dereceye kadar normal telâki olunurdu. Fakat muhterem heyetiniz bir müstaceliyet takriri kabul etmiştir. Bu demektir ki burada müzakere edilecek maddeler aynen kanuniyet kesbedecektir. Bir hata yapılmışsa onu tashih imkânı yoktur. Maalesef görüşmelerin seyri maddelerin hatalı çıkmasına çok müsaittir. Bütün arkadaşların noktai nazarını ortaya dökmek imkânını Meclisi Âli vermiştir. Maddeler üzerinde tâmir kabul etmez bir hataya düşmüş olmalıyım. Çünkü memleketin büyük bir iktisadi rejimi ve yüz binlerce vatandaşın mukadderatını alâkadar etmektedir. Kâfi diyerek tamiri imkânsız bir yola gitmiyelim. İyi bir kanun tedvin edelim.

REİS — Efendim, müzakerenin kifayetini reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Abdullah Aytemiz. Yok.

Cemil Bengü.

M. CEMİL BENGÜ (Ordu) — Efendim, bendeniz gayetle kısa mâruzatta bulunacağım. Esasen söylemek istediğim hususlara temas edilmiş bulunmaktadır.

Naçiz kanaatime göre kanunun teklif ettiği zam nispetleri hakikaten fazladır. Filhakika bir arkadaşın gayet isabetli olarak demin söylediği veçhile, gayrimenkul iratları diğer fiyat hareketlerini başbaşa değil çok arkadan takibederler. Halbuki muhterem komisyon teklif etmiş olduğu zam nispetlerine bakacak olursak bu zam nis-

petleri aşağı yukarı diğer fiyatları başabaş takibetmiş gibidir. Bu itibarla bendeniz sadece bir ıstırahla mâruzatımı bitireceğim, bu zamların daha makûl nispetlere indirilmesi hakkındaki tekliflere iltifat edilmesi herhalde yerinde olacaktır. (Doğru sesleri).

REİS — Ferit Alpiskender.

FERİT ALPİSKENDER (Tekirdağ) — Muhterem arkadaşlar, Emrullah Nutku arkadaşımız, konuşmalarında Ankara'daki mesken kiralaları daha fazladır, Ankara'nın himaye edilmesi ve bir rüçhaniyet tanınması fikrini ileri sürdüler, İstanbul'da ise çok daha dundur dediler. Binaenaleyh yapılacak % 300 ve % 500 zammın Ankara için fazla olacağını söylediler. Buna komisyon raportörü arkadaşımız cevap verdikleri için ben konuşmamı kısa keseceğim. Yalnız arkadaşımızın bu teklifi Osmanlı İmparatorluğu zamanındaki padişahlık devrini hatırlattı. O zaman İstanbul'lulara birtakım imtiyazlar verilmişti. Onlar askere gitmezler, birtakım vergilerden muaf tutulurlar ve buna benzer birtakım imtiyazlara mâlik idiler. Demokrat iktidar olarak, bilhassa ara seçimlerine girerken, eski iktidarın Ankara için tanıdığı bu imtiyazları tanımadığımızı, hattâ Ankara'da kömürün tonu 45 lira iken diğer vilâyetlerle müsavi olarak kömür ve sair maddelerin satışını prensip olarak kabul ettiğimizi millete ifade ettik. Yine büyük şehirler ve Hükümet merkezi için tanınan bu imtiyazların anti demokratik olduğunu beyan ettik. Her halde Ankara için tanınması istenen bu imtiyazın kabulü muvafık olmayacaktır arkadaşlar. Gerçi Ankara'da bazı dükkân ve mesken kiralaları İstanbul'a nazaran yüksektir. Ama buna mukabil İstanbul'dakiler maliyetlerini beş on defa itfa etmişlerdir. Fakat Ankara'daki binalar ise daha yenidir, inşaat maliyetleri yüksektir. Binaenaleyh İstanbul ve diğer memleketler için kabul edilen zammın Ankara için de kabul edilmesi ve Ankara için bir imtiyaz tanınmamasının doğru olacağı kanaatideyim. Ankara için bu nispetler üzerinde duruyorum, yani % 300 % 500 nispetinde zam olsun ben bunun üzerinde değilim. Esasen nispetlerin konulması aleyhindeyim. Fakat Türkiye'nin bir tarafı için bir madde diğer mıntakası için başka bir hüküm konulması, kanunun umumiyet vasıflarını ihlâl eder. Bu itibarla encümen sözcüsünün mütalâalarına iltihak ede-

rek, muhterem Emrullah Nutku'nun teklifinin reddini ben de arz ve rica ederim.

REİS — Behzat Bilgin.

BEHZAT BİLGİN (İzmir) — Arkadaşlar, muhterem encümenin haklı bir hassasiyet gösterdiği ve tahdit prensibini teşkilâtlandırın bu ikinci maddedir. Bu tahdit prensibi üzerindeki hassasiyetin sebebini bendeniz, doğrudan doğruya gayrimenkulün taşına toprağına değil, fakat içinde oturan vatandaşların vaziyetlerine raci bir himaye tedbiri olarak aldım. Düşünüyoruz ki; bunların içinde yüksek kira ödemek iktidarında olmayan binlerce, on binlerce aile vardır. Bunları korumayı bir nizamı âmme icabı telâkki etmekteyiz. Fakat bunun yanında muhterem arkadaşlar, aynı mecur içinde oturan ve mal sahibine nazaran himayeye müstahak olmayan müstecirler bulunduğunu da nazarı insafla kabul etmek lâzımgelir. Meselâ 1939 da bir binaya yerleşmiş, kendisi tüccardır, fabrikatördür, bankerdir. On binlerce, lira, belki daha fazla kazancı vardır. Fakat bir türlü o binayı tahliye etmez. Bugün koyduğumuz hükümle biz memur ve emekli vatandaşları hangi ölçüde himaye etmek istiyorsak aynı himayeyi bu yüksek kazançlı vatandaşa da veriyoruz. Bu himayeyi gayrimeşru yollardan yüksek kazançlar temin eden kimselere de teşmil etmiş oluyoruz. Bendeniz zannediyorum ki; yalnız gayrimenkullerin değil, gayrimenkulün içinde oturan vatandaşların da durumunu nazarı itibara almak mecburiyetindeyiz. Benden evvel birçok arkadaşlarımız memurlar hakkında encümenin teklif etmiş olduğu zammın çok ağır geleceğini haklı olarak ifade ettiler ve bilhassa rapor-tör arkadaşımız kendi tekliflerinin 1939 kirasının 4 misline iblâğ edileceğini ifade etmiş olmasından sonra, 1939 senesinde kiracı, malsahibinin rızasıyla bir yer kiralamışsa o tarihte kiracının kudreti bu kirayı verebilmeye kâfi gelmekte ve iktidarında bulunmakta demektir. Yani kendi bütçesinin imkânı dâhilinde ve mal sahibinin rızasıyla kiraladığı bir yer, bugün hayat şartları değişmiştir diye dört misli kira tesbit edilirken acaba maaşı bir memurun maaşı dört misline vâsıl olmuş mudur, bir emeklinin almakta olduğu para dört misline çıkarılmış mıdır? Bu vatandaş o zaman iktidarı dâhilinde olan kirayı verirken, şimdi senin maaşının taşı-

yamıyacağı bir külfeti sana yüklüyorum demek hakkını Meclis olarak kendimizde görmemeliyiz.

Keza meselenin öteki tarafı da aynı şekilde vârittir. Mal sahiplerini de memur vatandaş gibi, bir emekli gibi, bir işçi ve dar gelirli gibi düşünmek mecburiyetindeyiz. Bugün mal sahiplerine bir külfet yüklüyoruz. Bu külfet encümenin mazbatasında bir had dâhilinde tahdid edilmiştir. Ben bu haddin daha fazla olmasını teklif edeceğim, % 300 zammın fazla olduğunu arz edeceğim.

Fakat buna mukabil mal sahiplerine de bir kurtuluş imkânı vermek lâzımdır. Bir kiracı tüccar ise, banker ise, şu ise, bu ise ve her halükârda 1939 da kazanmakta olduğu paranın sekiz, on mislini kazanmışsa, kazanıyorsa bu gibi kiracı arkadaşları ne sebeple, niçin ve hangi prensibe müsteniden müdafaa edeceğiz?

Ricam şudur ki; mal sahiplerine yüklenen külfet karşısında aynı mal sahibine imkân dâhilinde bir kurtuluş kapısı gösterelim arkadaşlar. Muhterem Meclis, prensibi esasen 6084 sayılı Kanunla kabul etmiştir. Ve her hangi bir sebeple tahliye edilen daireleri serbest bırakmıştır. Komisyon da bu prensibe sadık kalarak her hangi bir şekilde tahliye edilen ve 6084 sayılı Kanundan sonra tahliye edilmiş olan gayrimenkullerin 1939 rejimine değil, serbest kira rejimi hükümlerine tâbi tutmak encümen ve Meclis müşterek olarak katî bir zaruret olmadığı takdirde mal sahiplerine bir külfet yüklememek prensibini minel'evvel kabul etmiş bulunmaktadır. O halde gelirleri yüksek bulunan müstecirlerin kiralalarını 1939 seviyesinde, yani 3 - 4 mislinde tutmakta bir zaruret olmadığını muhterem Meclisin takdirine arz ederim. Bu gibi kiralaları serbest bırakmak, yani serbest kira rejimine tâbi tutmak en doğru yoldur. Bendeniz bu hususta bir önerge veriyorum. Bu takririmi biraz acele kaleme aldım. Prensibi şudur : Eğer müstecirin gelirinde 1939 senesinden veyahut kiralama tarihinden itibaren, ikinci maddede tesbit edilen nispetlerden fazla bir artış olduğu takdirde - Kazanç ve Gelir Vergisi kayıtlarını her zaman tesbit etmek imkânı vardır - müstecirden bu nispetlerden daha fazla kira talep etmek caiz olacak, yani netice itibariyle bu gibi müstecirler serbest kira rejiminin şumulü içine girmiş olacaklardır. Onun için takririmin kabulünü istirham edeceğim efendim.

REİS — Ahmet Kadioğlu.

AHMET KADIOĞLU (Niğde) — Muhterem arkadaşlar; ben de ikinci maddenin getirdiği nispetler üzerinde duracağım ve bu nispetin yüksekliğini ileri süren arkadaşlara iltihak edeceğim. Yalnız bir farkla, % 300 - 500 nispeti Ankara için yüksektir. Lâkin bu nispet Ankara'dan hariç yerler için çok düşüktür. Ankara için yüksek olduğunu daha evvel burada oturan memurlara mesken tazminatı verilmesi de ispat eder. Bunun haricinde, Ankara'nın dışındaki kiralalar âzami 5 - 10 lirayı tecavüz etmezdi. Binaenaleyh bugünkü vereceğimiz yükseliş nispeti onları yine tatmin etmiyecektir, taşrada bilhassa huzursuzluk meydana getirecektir. Ankara'da ise, bugün serbest kira rejimine göre hüsule gelen kira nispetlerine nazaran, ev sahibi ve kiracının arzusu hilâfına yükselmiş bulunacaktır.

Bu nispetleri değiştiren bir teklif vermiş bulunuyorum, teklifimin kabulünü rica ederim.

REİS — Cevat Ülkü.

CEVAT ÜLKÜ (Aydın) — Efendim; Ahmet Beyin, büyük ticari merkezlerde % 300, % 500 zam nispetlerinin az olacağı diğerlerinde çok olacağı mütalâasında bulundular. Ben bu mütalâa üzerinde durmak istiyorum.

Muhterem arkadaşların da gayet iyi bilirdikleri ki; ticari merkezlere yakın olan vilâyet ve kazalar, daima iktisadi bakımdan geri kalmışlardır. Çünkü oraların müstehlik halkı hem ticaret hem ziyaret kabilinden vasıtalarla yakın olan ticari merkezlere giderler. İhtiyaçlarını temin ettikten sonra dönerler. Bugün muvasala hatlarının bolladığı, yoların ikmale doğru gittiği bir raddede bu gibi muvasala hatlarından istifade eden halk daha ziyade ticari merkezlere gitmektedir. Ankara, İzmir, İstanbul gibi büyük şehirlerdeki nispetlerle bunlara yakın olan kaza ve vilâyetlerdeki nispetleri mukayese edersek 300, 500 nispetlerinin, bu ticari merkezlerin uzaklarında bulunan kaza ve vilâyetlerde ticari faaliyetlerde bulunan tacirler için yüksek bir yekûn teşkil ettiğini anlamış oluruz. Bu bakımdan, hakikaten meskenlerde olsun, ticarethanelerde olsun % 300 ve 500 çoktur. Çünkü 100 liraya kiraya verilmiş bir mesken 400 liraya, bu miktar, ticarethanelerde 600 liraya çıkıyor. Bu mukayeseli fiyat artışını yanyana koyarak ve

diğer bölgelerimizi de düşünmek zorundayız. Bu bakımdan nispetlerin azaltılması yoluna gidilmesini teyiden arz ediyorum.

REİS — Başka söz isteyen yoktur.

Takrirleri okutuyorum. Her birini fıkra fıkraya reyinize koyacağım. A fıkrası üzerindeki takrirleri okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

2 nci maddenin A bendine (kalöriferli meskende % 400) fıkrasının ilâvesini arz ve teklif ederim.

Giresun Mebusu
Adnan Tüfekcioğlu

Yüksek Başkanlığa

2 nci maddenin A bendine aşağıdaki metnin ilâvesini arz ve teklif ederim.

Sayfiye ve sair namlarla birden fazla mesken işgal edenlerin kiralalarına % 500 zam yapılır.

Giresun Mebusu
Adnan Tüfekcioğlu

Yüksek Reisliğe

2 nci maddenin A fıkrasındaki yazılı meskenlere % 300 ilâve yerine % 200 ilâve edilmesini meskenden gayri yerlerde % 500 zam yerine de % 400 zam yapılmasını arz ve teklif ederim.

Tokad Mebusu
Ömer Sunar

Sayın Riyasete

İkinci maddenin A bendine aşağıdaki fıkranın ilâvesini teklif ederim :

(Ancak nüfusu beş yüz binden aşağı olan şehirlerde zam miktarı meskenlerde yüzde iki yüz, meskenlerden gayri yerlerde yüzde dört yüzdür.)

Trabzon Mebusu
Emrullah Nutku

Yüksek Reisliğe

Meskenlerde yapılacak zammın yüzde iki yüz olarak tesbit ve komisyon teklifinin ona göre tadilinin reye vaz'edilmesini arz eylerim.

Bursa Mebusu
Ali Ferruh Yücel

Yüksek Riyasete

Kira Kanununun 2 nci maddesinin aşağıda olduğu gibi tadilini «Meskenlerde 1939 yılı esas tu-

tularak yüzde 200, ticarethanelerde yüzde 300 ilâve edilir».

Arz ve teklif ederim.

Tunceli
Bahri Turgut

Yüksek Reisliğe

Meskenlerde % 200, ticarethanelerde % 400 olarak tashihini arz ve talebederim.

16. V. 1955

Kocaeli Mebusu
Cemal Tüzün

Yüksek Riyasete

Şifahen arz ettiğim veçhile 2 nci maddenin aşağıda gösterilen şekilde tadilini teklif ediyorum :

Madde 2. — 1 nci maddede yazılı yerlerdeki gayrimenkullerin 1939 - 1947 seneleri arasındaki kiralari, meskenlerde % 200, akaarlarda % 400 zam yapılmak suretiyle bulunacak miktarı geçmez.

İzmir Mebusu
Mehmet Ali Sebük

Yüksek Reisliğe

İkinci maddedeki nispetler Ankara için yüksek olmasına rağmen Ankara'dan hariç bütün yerler için düşüktür. Bunu, vaktiyle Ankara için kabul edilmiş olan mesken tazminatı ispat eder.

Bu itibarla nispetlerin, Ankara için yüzde (200) ve (400) diğer yerler için yüzde (400) ve (600) olarak kabul edilmesini arz ve teklif ederim.

Niğde
Ahmet Kadioğlu

Yüksek Reisliğe

Mezkûr kanunun 2 nci maddesinin birinci fıkrasının meskenlerde % 200, meskenlerden gayri yerlerde % 400 olarak değiştirilmesini arz ve teklif ederiz.

Çoruh	Erzincan
H. Çeltikçioğlu	T. Şenocak
Yozgad	İçel
İ. Aktürel	M. Mutlugil
İçel	Çankırı
Y. Çukuroğlu	T. Uygur
Çankırı	Kocaeli
A. Emren	İ. Aydın
	S. Göksel

Yüksek Reisliğe

İkinci maddenin A bendi gereğince meskenlerin 1939 kiralariına yapılacak zammın (yüzde üç yüz) yerine (yüzde iki yüz) olarak kabulünü arz ve teklif eylerim.

Trabzon Mebusu
Sabri Dilek

Yüksek Riyasete

2 nci madde sonuna aşağıdaki fıkranın ilâvesini arz ve teklif ederim.

Kiraya verilme tarihinden itibaren müstecirin kazancı bu maddede gösterilen zam nispetlerini tecavüz eden bir nispette artmış ise, yeni inşaattaki emsali kadar kira talebi caizdir.

İzmir Mebusu
Behzat Bilgin

REİS — Mehmet Ali Sebük Bey üç fıkrayı da bir araya getiren bir madde teklif ediyor. En aykırı olduğu için evvelâ bunu reylerinize arz edeceğim. Komisyonun bir fikri var mı efendim?

PERTEV ARAT (İzmir) — Komisyon iştirak etmiyor efendim.

Muhterem arkadaşlar, demin uzun boylu izahat verip de sizleri rahatsız etmek istemedim. Bu rejim, mütaaddit safhaları haizdir : 1939, 1939 - 1947 ve 1947 - 1953. Bu madde ona göre tanzim edilmiştir. Arkadaşımızın teklifinin bu bakımdan şayanı kabul olmaması lâzımdır. (Reye, reye sesleri)

REİS — Efendim, Mehmet Ali Sebük arkadaşımız üç fıkrayı tek fıkra halinde mütalâa eden ve komisyonun iltihak etmediği takririni dikkat nazarlarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Bu takrir reddedilmiştir.

Şimdi, aykırılıklarına göre gelen takrirleri tekrar okutup reylerinize arz ediyorum.

(Adnan Tüfekcioğlu'nun, birinci takriri tekrar okundu)

MAHMUT GOLOĞLU (Trabzon) — Bu ilâvedir efendim.

ADNAN TÜFEKÇİOĞLU (Giresun) — Teklifimi geri alıyorum. (Alkışlar)

REİS — O halde mesele kalmamıştır.

(Giresun Mebusu Adnan Tüfekcioğlu'nun sayfiye ve sair namlarla birden fazla mesken

işgal edenler hakkındaki ikinci tavrini tekrar okundu.)

REİS — Bunu da geri alıyor musunuz?

ADNAN TÜFEKÇİOĞLU (Giresun) — Hayır efendim.

REİS — Komisyon iştirak ediyor mu?

MUVAKKAT ENCÜMEN MAZBATA MÜHÜRÜ PERTEV ARAT (İzmir) — İştirak etmiyoruz.

REİS — Bu tavrini dikkat nazarlarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Tavrini reddedilmiştir.

(Niğde Mebusu Ahmet Nuri Kadioğlu'nun tavrini tekrar okundu.)

REİS — Komisyon iştirak etmiyor. Bu tavrini dikkat nazarlarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Reddedilmiştir.

(Trabzon Mebusu Emrullah Nutku'nun tavrini tekrar okundu.)

REİS — Tefriki ihtiva eden bir tekliftir. Komisyon iştirak etmiyor. Reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Reddedilmiştir.

Efendim yalnız meskenlerdeki rakamı değiştiren Ali Ferruh arkadaşımızın bir teklifi var, onu tekrar okuyup reyinize arz edeceğim.

(Bursa Mebusu Ali Ferruh Yücel'in tavrini tekrar okundu.)

REİS — Bu, yalnız meskenlerdeki yüzde 300 zammı yüzde 200 e indirmektedir. Bunun haricinde ticarethaneleri de müştereken içine alan teklifler var. Onlara da sıra gelecektir. Şimdi Ali Ferruh Yücel'in tavrini ile aynı mealde olan Sabri Dilek'in teklifini okuyoruz.

(Sabri Dilek'in tavrini tekrar okundu.)

REİS — Aynı mahiyette olan bu tavrini reyinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Tavrini reddedilmiştir.

Şimdi müşterek tavrini okuyoruz.

(Kocaeli Mebusu Cemal Tüzün'ün mesken-

lerde yüzde 200, ticarethanelerde yüzde 400 zam yapılması hakkındaki tavrini tekrar okundu.)

(Çoruh Mebusu Hilmi Çeltikçioğlu ve arkadaşlarının tavrini tekrar okundu.)

(Tokad Mebusu Ömer Sunar'ın tavrini tekrar okundu.)

REİS — Tavrini müşterektir ve meskenlerde yüzde 200, ticarethanelerde yüzde 400 zam yapılması teklif edilmektedir. (yüzde 200 ü reye koydunuz reddedildi, tekrar reye koyamazsınız sesleri.)

Hayır arkadaşlar, reye konan tavrini yalnız meskenleri istihdaf ediyordu. Bunlar ise müşterektir ve her ikisini de şâildir.

Şimdi müşterek mahiyette olanları ki bunlar meskenlerde yüzde 200, akarlarda yüzde 400 olarak kabulünü istemektedir. (Reye sesleri)

Tekrar arz ediyorum. Bu müşterek teklifler de meskenlerde yüzde 200, akarlarda ise yüzde 400 olarak zammı reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Büyük bir ekseriyetle meskenlerde yüzde 200, akarlarda yüzde 400 zam hakkındaki tavrini kabul edilmiştir.

Encümen filhal iştirak ediyor.

İkinci maddenin (A) fıkrasının aldığı son şekli okuyoruz :

MADDE 2. — A) Birinci maddede yazılı yerlerdeki gayrimenkullerin kiralari 1939 yılı kiralarına, meskenlerde yüzde iki yüz, meskenlerden gayri yerlerde yüzde dört yüz zam yapılmak suretiyle bulunacak miktarı geçemez.

REİS — İkinci maddenin (A) fıkrasını bu şekilde reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

18 Mayıs Çarşamba günü saat 10 da toplanılmak üzere Celseyi kapatıyorum.

Kapanma saati : 18,45

B. — TAHRİRİ SUAL

1. — *Kırşehir Mebusu Tahir Taşer'in, Kozaklı kazasına bağlı Karahasanlı nahiyesinin su ve yol ihtiyacı hakkındaki sualine Nafia Vekili Kemal Zeytinoğlu'nun tahriri cevabı (7/71)*

26 Ocak 1955

Kozaklı kazasına bağlı Karahasanlı nahiyesinin su ve yol ihtiyacı hakkında soru.

T. B. M. Meclisi Yüksek Reisliğine

Aşağıdaki sorunun Sayın Nafia Vekili tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasına delâletlerinizi arz rica ederim. Saygılarımla.

Kırşehir Mebusu
Tahir Taşer

1. Kozaklı kazasına bağlı Karahasanlı nahiyesinin kadimdenberi içilmeye salih suyu yoktur. Halk içme su ihtiyacını ya kuyulardan veya nahiyenin önünden akan dereden temin etmek zordur. Bu halin halkın hayat ve sıhhatini ne dereceye kadar tehdit ve tehlikeye koyduğu izahlan müstağni bir keyfiyettir. 1951 senesinde nahiyenin içme su ihtiyacını temin maksadiyle bir su etüdü yaptırıldığı söylenmekte ise de bugüne kadar bu işten müspet bir netice hâsıl olmamıştır. İçilmeye salih suyun membaı nahiyeye 15 kilometre mesafede Pinili köyünde olduğu oradan fennî şekilde getirildiği takdirde halkın sıhhi ve temiz bir suya kavuşacağı söylenmektedir. Suyun hayat kadar kıymetli bir varlık olduğu bir an düşünülecek olursa halkın temiz ve içilmeye yarayışlı bir suya kavuşmak hususunda gösterdiği isticial ve sabırsızlığı takdir etmemek elden gelmez.

2. Diğer cihetten yine Karahasanlı nahiyesinin civarında bulunan demiryolu istasyonlarıyla irtibat ve muvasalatını temin edecek bir yolu da yoktur.

Esefle söylemek mecburiyetindeyim ki gerek eski gerekse yeni iktidarın kalkınma hamlelerinden en az istifade eden yerlerden birisi de Kırşehir ve civarı bölgesidir. Asırların ihmaline uğrıyan Türk köylüsünü su, elektrik, yol, mektep gibi medeni vasıta ve imkânlarla sahip kılmayı politikasının başlıca hedefi yaptığı iddiasında bulunan bugünkü Demokrat

İktidarın siyasi kanaat ve içtihat farkı gözetmeksizin yurdun harap ve geri kalmış bölgelerini ilk hamlede kalkındırmak buralarda yaşayan halkı asgari yaşama imkânlarına sahip kılmak için teşebbüse geçmekte isticial etmesi iktidarının devam ve bekası için şart olduğu kadar vazifesidirde.

Binaenaleyh işin bu zaviyeden tetkikiyle halen dereden akan pis ve mikroplu suları içmekle yaşayışlarını Allah'ın lütuf ve inayetine terk eden zavallı Karahasanlı nahiyesi halkının sıhhi ve temiz bir suya kavuşturulması ve 15 kilometre civarında bulunan Çilbah istasyonuna bir yolla bağlanması hususunda Hükümetçe ne düşünüldüğünün ve ne gibi bir tedbir alındığının yazılı olarak bildirilmesi arz ve rica olunur.

T. C.

Nafia Vekâleti
Hususi Kalem
Sayı : 294

13 . V . 1955

T. B. Millet Meclisi Reisliğine

Ankara

28 . I . 1955 gün ve 7-71/976/4030 sayılı yazı karşılığıdır :

Kozaklı kazasına bağlı Karahasanlı nahiyesinin su ve yol ihtiyacına dair Kırşehir Mebusu Tahir Taşer tarafından verilen tahriri sual takririne hazırlanan cevabın ilişik olarak sunulduğunu saygılarımla arz ederim.

Nafia Vekili
K. Zeytinoğlu

Kozaklı kazasına bağlı Karahasanlı nahiyesinin su ve yol ihtiyacına dair Kırşehir Mebusu Tahir Taşer tarafından verilen tahriri sual takririne aşağıda cevaplandırılmıştır :

1. Kozaklı kazasına bağlı Karahasanlı nahiyesinin içme suyu 1952 senesinde 16 385 lira keşif bedeli üzerinden ele alınmış ve su isale edilmiştir.

1954 senesi inşaat mevsiminin geçtiği bir zamanda Karahasanlı nahiyesinin içme su isale hattının bozulduğu yapılan tetkikat neticesinden anlaşılmış ve bu su yolunun tamiri Vilâ-

yetçe 1955 yılı programına alınmış bulunmaktadıdır.

2. 56+000 kilometreden ibaret olan Mucur - Karahasanlı - Çılbah yolu Nevşehir Vilâyetinin il yolları ağına dâhil olup adı geçen Vilâyetçe 1954 yılı çalışma programına ithal edilmemiştir.

Yolun yapımı hususundaki düşüncelerinin acele bildirilmesi konusu Nevşehir Valiliğine yazılmış olup henüz bir cevap alınmamıştır.

2. — *Malatya Mebusu Nuri Ocakcioğlu'nun, Malatya vilâyetine bağlı köylerin yolları ile köprülerinin yaptırılması için ne düşünüldüğüne dair sualine Nafia Vekili Kemal Zeytinioğlu ile Dahiliye Vekili Namık Gedik'in yazılı cevapları (7/82)*

10 . III . 1955

Türkiye Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

1. Seçim mıntakamda devlet, vilâyet, kaza, nahiyeye, köy yolları ve köprüler hakkındaki sorularıma cevap verilmişti, aynı vaziyette durmaktadır. Fiiliyata geçileceğini kuvvetle ümit etmekteyim. Ancak köy yolları ve köprüleri mahallince başarılacak bir iş değildir.

2. Darende'nin içinden devlet yolu geçmektedir, Darendede coğrafi vaziyeti itibarıyla bir hususiyet arz ediyor. Mahalleler birbirinden tepelerle ve ırmaklarla ayrılmıştır. Kaza hududu içinde üç ırmak birleşmektedir. Kazanın uzunluğu 15 kilometredir. Evvelce de arz ettiğim gibi mahallelerden geçen devlet yolunun Sırakoz, Şeyhli Baytar bağı mahallelerinden de geçirilmesini dilemekteyim. İmkân olmazsa bu mahallelerle Fenk köyünün devlet yoluna bağlanması bir kolla mümkün olur, müracaat ediyorlar.

İrmak kenarındaki bu yerleri Sofular, Bicir, Çörmü, Paluka, Alvar, Akbaba, Kızıldağara, Yukarı, Aşağı Selimli, Kaynarca Ayvalı, Mezgidan, İsbekeir, Karadiğin, Mığdı ve emsali diğer köyleri birbirine bağlamak için ırmak üzerine köprü yaptırmak köy yollarını ikmal etmek zaruridir. Beş dakika mesafesi olan köy

halkı birbirine gitmek için köprüsüzlükten yolsuzluktan 10 kilometre doluyor. Hayvanlarına da bu sıkıntı ile bakıyor.

Sayın Dahiliye ve Nafia vekillerinin ne düşündüklerinin yazılı olarak bildirmeleri için, delâlet buyurmanızı saygı ile rica ederim.

Malatya Mebusu
Nuri Ocakcioğlu

T. C.

Nafia Vekâleti
Hususi Kalem Müdürlüğü
' Sayı : 195

7 . IV . 1955

T. B. M. Meclisi Reisliğine

11 . III . 1955 gün ve 117-4891/7-82 sayılı yazı karşılığıdır:

Malatya vilâyetine bağlı köylerin yolları ile köprülerinin yaptırılması için ne düşünüldüğüne dair Malatya Mebusu Nuri Ocakcioğlu tarafından verilen tahriri sual takririne ait cevabın ilişik olarak sunulduğunu saygılarımla arz ederim.

Nafia Vekili
K. Zeytinioğlu

Malatya vilâyetine bağlı köylerin yolları ile köprülerinin yaptırılması için ne düşünüldüğüne dair Malatya Mebusu Nuri Ocakcioğlu tarafından verilen tahriri sual takririne aşağıda cevaplandırılmıştır :

Darendede içinden Devlet yolunun geçişi en iyi şekilde tesbit edilerek, istimlak muameleleri ve ihalesi buna göre tekemmül ettirilmiştir.

Mevzuubahsolan teklif, tesbit edilmiş güzergâhtan teknik ve mali bakımdan daha üstün değildir.

İltisak yolu hakkında ise tetkiki mütaakıp bir mütalâa yürütülebilir.

Sofular, Bicir, Çörmü, Paluka, Alvar, Akbaba ve diğer ilgili köylerin birbiriyle muvasalalarını temin maksadiyle Tohma çayı üzerine yaptırılması istenilen köprü 1955 yılı içinde mahallenetüd ettirilerek bu etüdün vereceği neticeye göre gereği yapılacaktır.

T. C.

Dahiliye Vekâleti

Ma. İd. G. M.

3. D. Ş. M.

Sayı : 631-538-17, 9674

Özü : Malatya Vilâyetine bağlı köyler yol ve köprülerinin inşası hakkında.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisliğine

11. III. 1955 tarih ve Kanunlar Md. 1174/4891 sayılı yazıları karşılığıdır.

Malatya Vilâyetine bağlı köylerin yol ve köprülerinin inşasına dair Malatya Mebusu Nuri Ocakcıoğlu tarafından verilen tahrirî sual takriri üzerine gerekli inceleme yapıldı :

1. Darende kazası mıntakasındaki köy ve nahiye yolları, programa alındığından malzeme yardımı ve vatandaşların imece gücü ile ikmaline çalışılmaktadır.

2. Darende - Hekimhan yolu 1955 yılında vilâyet yolları meyanına alınmış olduğundan gerekli etüdü yapılmak üzeredir.

3. Darende - Elbistan yolu üzerindeki Aşu-du köprüsü ikmal edilmiş olup yolun 1/5 kilometrelik kısmının etüdü yapılmaktadır.

4. Kaza içerisinden geçmekte olan Devlet şosesinin güzergâhı teknik imkânlar mülâhaza olunarak ilgili müessese mühendisleri tarafından tâyin ve tesbit olunmuş ve gerekli istinulâk muameleleri ikmal edilmiştir.

5. Bu şoseye bağlanacak olan mahalleler belediye hudutları içerisinde olduklarından işbu hizmet mahallî mahiyette mütalâa olunmaktadır.

6. Fenk köyünün 1/5 kilometrelik iltisak yolu köylüler tarafından ikmal edilmek üzere olup gerekli malzeme yardımı yapılmaktadır.

7. Irmak kenarında mevcut köylerin köprüleri ehemmiyet sırasına göre programa alınmış vilâyetin malî takati içinde Kaynarca köprüsünün inşası kararlaştırılmıştır.

Keyfiyeti saygı ile arz ederim.

16. V. 1955

Dahiliye Vekili

Dr. Namık Gedik

İdare Âmirleri İzmir Mebusu Mehmet Aldemir ve Kütahya Mebusu İhsan Şerif Özgen'in, Büyük Millet Meclisi Emniyet kadrosuna dâhil bulunan memurlara fazla mesai ücreti verilmesine dair kanun lâyihası ve Bütçe Encümeni mazbatası (2/143)

T. B. M. M.
İdare Âmirliği
Muhasebe Müdürlüğü
No. 47456/906

12 . V . 1955

Yüksek Reisliğe

Emniyet teşkilâtı mensuplarına fazla mesai karşılığı olarak verilmesi derpiş olunan ücret hakkında hükümetçe hazırlanıp, Büyük Millet Meclisine sunulan kanun lâyihasında Meclis Emniyet memurları, maaşlarının Büyük Millet Meclisi bütçesinden verilmekte olması hasebiyle, bu lâyihanın haricinde bırakılmıştır.

Fakat; aynı mahiyet taşıyan Meclis emniyet mensuplarına da buna kıyasen ücret verilmesi lâzımlığına göre aşağıda yazılı kanun maddelerinin kabulüne müsaade buyurulmasını saygı ile yüksek tasviplerine arz ederiz.

İdare Âmiri
İzmir Mebusu
M. Aldemir

İdare Âmiri
Kütahya Mebusu
İ. Ş. Özgen

Bütçe Encümenini mazbatası

T. B. M. M.
Bütçe Encümeni
Esas No. 2/143
Karar No. 109

14 . V . 1955

Yüksek Reisliğe

İdare Âmirleri İzmir Mebusu Mehmet Aldemir ve Kütahya Mebusu İhsan Şerif Özgen'in, Büyük Millet Meclisi Emniyet Kadrosuna dâhil bulunan memurlara fazla mesai ücreti verilmesine dair olan kanun teklifi encümenimize havale edilmiş olmakla tetkik ve müzakere edildi.

Kanun teklifi, Emniyet Umum Müdürlüğü kadrosuna dâhil memurlara fazla mesailerini karşılığı olarak maaşlarına ilâveten her ay maktu- an (50) lira ücret verilmesine dair olup ahiren encümenimizce de kabul edilmiş bulunan kanun lâyihasına mütenazır olup Büyük Millet Meclisi Emniyet Kadrolarında vazife gören memurlara da bu ücretin verilmesini istihdaf etmektedir.

Yukarda arz olunan ve encümenimizce de kabul edilerek Umumi Heyetin tasvibine arz olunan kanun lâyihası muvacehesinde Büyük Millet Meclisinin Emniyet Kadrolarına dâhil memurların da bu haktan aynen istifadelerini temin maksadiyle hazırlanmış bulunan kanun teklifi esas itibariyle yerinde ve hattâ zaruri görülerek maddelerin görüşülmesine geçilmiştir. Birinci madde ile bu memurlara ayda maktu- an (50) lira verilmesi teklif edilmekte ise de Emniyet Umum Müdürlüğü kadrolarında vazife görenlere verilecek fazla mesai ücretinin buna ait lâyihanın Umumi Heyette müzakeresi sırasında (75) liraya çıkarılması hakkında verilen taktir nazarı dikkate alınarak encümenimize tevdi olun-

muş, encümenimiz de bu takrime iştirak etmiş olduğundan Büyük Millet Meclisi Emniyet Kadrolarında çalışanlara da aynen (75) lira verilmesi uygun görülerek madde ona göre tadilen kabul edilmiştir.

Teklifin ikinci maddesiyle muvakkat maddesi aynen 3 ve 4 nci maddeleri ise şeklen değiştirilmek suretiyle kabul edilmiştir.

Tereihan ve müstaceliyetle görüşülmek üzere Umumi Heyetin tasvibine arz edilmek üzere Yüksek Reisliğe sunulur.

Reis	Reis V.	M. M.
Rize	Balıkesir	İstanbul
İ. Akçal	H. İmre	H. Hüsman
Kâtip		
Siird	Afyon K.	Afyon K.
B. Erden	A. Demir	M. Â. Ülgen

Ankara	Antalya	Aydın
Ş. K. Mengü	K. Akmanlar	Z. Uray
Balıkesir	Balıkesir	Çankırı
M. H. Timurtaş	S. Yırcalı	T. Uygur
Çoruh	Diyarbakır	Diyarbakır
Y. Gümüşel	Y. Azizoglu	İ. H. Tığrel
Eskişehir	Giresun	İzmir
M. Başkurt	M. Şener	B. Bilgin
Konya	Niğde	Ordu
M. Bağrıaçık	H. A. Göktürk	R. Aksoy
Rize	Seyhan	Sinob
H. Agun	S. Barı	N. Sertoğlu
Sinob	Sivas	Trabzon
S. Somuncuoğlu	A. Özel	S. F. Kalaycıoğlu
Urfa		Yozgad
F. Ergin		D. Akbel
Zonguldak		Zonguldak
S. Ataman		H. Balık

İDARE ÂMİRLERİNİN TEKLİFİ

Büyük Millet Meclisi Emniyet Kâdrosuna dâhil bulunan memurlara fazla mesai ücreti verilmesine dair kanun teklifi

MADDE 1. — Büyük Millet Meclisinin Emniyet Kadrosunda bulunan üniformalı ve sivil polis memurları ile, komiser muavini, komiser ve Başkomiserlere, emniyet âmirlerine fazla mesailerini karşılığı olarak maaşlarına ilâveten ayda maktuan (50) lira fazla mesai ücreti verilir.

MADDE 2. — Birinci maddede yazılı memuriyetlere tâyin edilenlerin ücretleri işe başladıkları tarihi takibeden ay başından itibaren verilmeye başlanır. Bu vazifelerden ayrılanların ay sonuna kadar olan istihkakları geri alınmaz.

MUVAKKAT MADDE — Bu kanun gereğince 1955 malî yılı içinde ödenecek fazla mesai ücreti Büyük Millet Meclisi bütçesinin maaş tertibindeki tahsisattan karşılanır.

MADDE 3. — Bu kanun neşri tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 4. — Bu kanun hükümledini icraya Büyük Millet Meclisi memurdur.

BÜTÇE ENCÜMENİNİN TADİLİ

Büyük Millet Meclisi Emniyet Kadrolarında çalışan memurlara fazla mesai ücreti verilmesine dair kanun lâyihası

MADDE 1. — Büyük Millet Meclisi Emniyet kadrosuna dâhil memurlara fazla mesailerini karşılığı olarak maaşlarına ilâveten ayda maktuan (75) lira fazla mesai ücreti verilir.

MADDE 2. — Teklifin 2 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MUVAKKAT MADDE — Teklifin muvakkat maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Bu kanun neşri tarihinden itibaren mer'idir.

MADDE 4. — Bu kanunun hükmünü icraya Büyük Millet Meclisi memurdur.